VIAȚA ILUSTRATĂ

ANUL IX. Nr. 3 MAI 1942

Anul IX Mai 1942 Nr. 3

VIAȚA ILUSTRATĂ

ACTUALITATEA PROBLEMEI RELIGIOASE

de Prot. ION GORON

Prietenii și cetitorii acestei reviste – inclusiv tineretul – să nu fie mirați de faptul că deși revista poartă un titlu laic, preocupările ei se îndreaptă în mod constant *mai ales* asupra problemelor de ordin religios.

Știm că lumea de azi – din motive asupra cărora vom stărui altă dată – nu totdeauna se ocupă bucuros de chestiuni religioase. Vede în ele ceva învechit, ceva anacronic, ceva potrivnic pulsației vieții moderne. Azi atențiunea oamenilor e îndreptată asupra „lumei acesteia“ și crede că religia, prin necontenită afirmare a „lumei celeilalte“, nu face altceva decât să abată atențiunea omenirii dela ținta ei firească.

L. A. Biju: Icoană

Vrem să ne luptăm cu toată tăria împotriva acestei erezii ucigătoare. Și ne angajăm la lupta aceasta din nestrămutata convingere, că în desfășunarea vieții *rațiunea* deține numai rolul de salahor, comandamentul e al convingerilor intime cu substrat *religios.*

Problema religioasă e deci punctul principal al programului nostru, iar cea mai intimă dorință a noastră e aceea de a îndrepta atenția tuturor asupra ei.

Trei împrejurări pledează pentru actualitatea poruncitoare a problemei religioase.

Pavăza ființei noastre naționale a fost în tot cursul istoriei credința religioasă. Ceeace s'a dovedit bun în mii de ani ai istoriei, e bun și azi. Sufletul românesc trebue ferit deci – pe cât e omenește posibil – de ori ce defecțiune sub raport religios.

La temelia culturii europene stă creștinismul; și pricina frământărilor grozave prin care trece azi împreună cu Europa lumea întreagă nu e tocmai greu de întrezărit: ea constă în abandonarea creștinismului de către ceice s'ar cădea să facă din el tot mai mult îndreptarul lumii. Fără îndoială din actuala frământare a armelor și a credințelor va ieși biruitor un *crez.* Nu ne credem competenți să arătăm care va fi crezul biruitor, dar avem convingerea că deslegarea ce se va da – în numele crezului biruitor – atât de hotărâtoarei crize prin care trece azi omenirea, nu poate fi trainică și fructuoasă decât dacă va fi inspirată de duhul Evangeliei lui Hristos.

Dar problema religioasă nu e actuală numai sub aspect social. Ea e actuală pentru fiecare om. Nimeni nu-și poate croi un loc sub soare, nimeni nu poate nădăjdui o viață fericită și fructuoasă înainte de a-și fi stabilit raportul cu vecinicia, cu Dumnezeu. Dar ceeace dă un caracter și mai acut problemei religioase e împrejurarea, că lumea nouă ce se va naște din actuala criză a culturii și civilizației va reclama un *om nou.* Iar sub soare nu există decât un singur izvor dădător de viață „înnoită“: religia. Căci pivotul esențial al ori cărui progres

e ideea esenţial religioasă: *mântuirea.* Din dorul după mântuire s'au năcut cele două idealuri cari au constituit forţa dinamică a istoriei omenirii: *omul desăvârşit şi viaţa desăvârşită.*

Ca toate idealurile, şi idealul omului desăvârşit şi al vieţii desăvârşite s'au născut din focul credinţei religioase. Căci religia e cea mai bogată regiune a spiritualităţii umane, izvor nesecat de energii creatoare, cu ajutorul cărora omul devine om în sensul nobil al cuvântului.

Poate a fost voinţa Providenţei divine să ne fie descris – în mod indirect – rolul religiei de cel mai fanatic duşman al creştinismului. Fr. Nietzsche ne înfăţişează pe omul necredincios astfel:

„Excelsior? De acum nu te vei mai ruga niciodată, nu vei mai adora niciodată, nu te vei mai odihni în încrederea fără margini; ţi-ai închis calea către înţelepciunea supremă, către bunătatea supremă, către puterea supremă, căreia îi desvăluiai gândurile; nu mai ai un păzitor neadormit şi prieten în cele şapte singurătăţi ale tale; trăieşti fără perspectivă asupra muntelui care are zăpadă pe crestet şi jăratec în inimă; pentru tine nu mai există răsplătitor nici îndrumător, nu mai e minte conducătoare în ceea ce se petrece, nu mai e dragoste în ceeace ţi se va întâmpla, niciun loc de odihnă nu mai e deschis inimii tale, loc în care să afli tot şi să nu mai cauţi nimic; te împotriveşti oricărei păci şi te întorci pe veci către războiu, om al renunţării, vrei tu să renunţi la toate acestea? Cine-ţi va da puterea să le faci pe toate? Nimeni n'a avut această putere".

Religia e centrul de cristalizare a personalităţii omeneşti. Ea dă unitate vieţii spirituale şi o ţintă sigură năzuinţelor omului. Ea e forţa care eliberează pe om din robia lumii empirice şi îi asigură stăpânirea asupra ei, punându-l în legătură cu eternitatea şi transcendentul, cu lumea sprirtualităţii şi a ordinei morale.

In felul acesta religia înzestrează sufletul cu inepuizabile forţe creatoare. Devine comandament de viaţă în stare să înfrunte toate primejdiile şi să învingă orice greutate. Ea face din oameni apostoli şi martiri.

Dar religia e condiţiune eseţială nu numai pentru viaţa omului singuratic, ci şi pentru aceea a societăţii. Şi în cadrul social religia e centrul de cristalizare a tendinţelor şi societatea îşi împrumută forţele, cu ajutorul cărora înfruntă primejdiile şi birueşte piedecile, tot din religie.

Acest rol atât de important al garantării unităţii de gândire, de năzuinţi şi de atitudini în viaţa omului singuratic şi în viaţa socială, religia îl îndeplineşte prin forţa ei *creatoare de idealuri,* prin caracterul ei axiologic.

Desigur nu numai religia crează idealuri. Toate trebuinţele omeneşti, toate tendinţele instructive creiază – cu ajutorul raţiunii şi al fantaziei – idealuri. Dar aceste idealuri – dată fiind diversitatea de caracter, de concepţii, de aptitudini, de temperament dintre oameni – au un caracter subiectiv; nu unesc, ci anarhizează.

Caracter *obiectiv* au numai idealurile religioase. Ele sunt mai presus de om, tind la realizarea unor valori independente de timp, de spaţiu şi de lume. Se hrănesc din experienţa supranaturală a credinţei, din realitatea divinităţii. Idealurile religioase urmăresc valori statornice şi scot în evidenţă ceeace e valoare statornică în om. In religie devine creator de valori cel mai înalt interes vital – *vecinicia.*

Din acest înalt interes vital, din nevoia de a-l cinsti pe Dumnezeu după cuviinţă, s'au născut toate valorile culturale, sociale, politice şi economice. Din nevoia de a-l cunoaşte şi cinsti pe Dumnezeu s'au născut filozofia, ştiinţa, arta, dreptul, morala. Concepţiile religioase au determinat structura politică şi economică. La temelia oricărei culturi a stat şi stă un sistem religios.

Imprejurarea aceasta a determinat pe sociologi să afirme că societatea e o biserică, iar viaţa socială un ritual. Şi nu există o tâlcuire mai nimerită a rosturilor omeneşti.

Dar marea tragedie a omenirii o constitue faptul, că acest ritual, această închinare mereu şi mereu decade în idololatrie şi în loc să se urmărească desăvârşirea vieţii se urmăresc utopii deşerte.

N. Brana: Evocare

DESPRE POEZIA TRĂSNITĂ

de DINU PAJURĂ

Dăunăzi mi-a căzut în mână un număr de revistă de-acum câțiva ani. Intâmplător scăpase netăiat. Ii ispitesc cuprinsul și-apoi încep a-l frunzări, să văd ce se scria „pe-atunci".

Ochii mi se opresc asupra unei poezii cu nume oarecum răsunător: „Cristal". Citesc:

Gândul lunecat de pe scripete
Suie, fulg, aripă, iluzie,
Pierind în solară infuzie
Fără umbră și fără țipete.

Nu'nțeleg nimic. Recitesc strofa – cu acelaș rezultat. Nu mă resemnez. Imi spun: O fi vr'o cimilitură – și 'ncep a citi strofa jidovește, adică de-a'ndăratelea. Dar nici această încercare nu mă duce la liman. Am luat atunci un cuvânt dela'nceputul și altul dela sfârșitul fiecărui vers, obținând următoarea strofă, dacă nu mai clară, totuși cel puțin mai simplă:

Gândul – scripete
Suie – iluzie,
Pierind – infuzie
Fără – țipete.

Firește, nici această soluție nu m'a mulțumit – și ne mai având încotro, m'am dat bătut și-am aruncat revista.

A doua zi posta îmi aduce ultimul număr al „Luceafărul"-ui, în care amicul nostru P. Drăghici semnează o cronică despre poezia lirică română contimporană.

Rândurile amintitei cronici literare erau întrerupte de două strofe de poezii. In lectura articolului le dau prioritate. Intâia strofă glăsuia precum urmează:

Smulge-mă din insula în drapuri amețită,
Smulge-mă din radă lăută fără ugere,
Vreau tartina mea de crepuscul și ducere,
Impresar de smoală cu morfină'n copite?"

La'nceput am rămas cu impresia că versurile sunt o poznă cu care prietinul Drăghici vrea să-și bată joc de „poezia lirică română contimporană". Impresia mi s'a risipit însă, când am descoperit sursa – tipărită cu litere minuscule – a strofei citate. Ce era să fac? I-am spus – în gând – poetului: „Ia-ți tartina de crepuscul, Domnule, du-te de te scaldă în smoală, numai lasă-ne în pace cu poezia Dumitale".

Câteva zile mai târziu, în cercul unor prieteni, mi-am povestit recentele mele experienţe literare. Am râs cu toţii – melancolic. Iar unul din cei de faţă, ca să fie în notă, deschide volumul „Tămâie şi otravă" al lui Al. O. Teodoreanu, pe care întâmplător îl avea la sine, şi mai citeşte o serie de perle din opera unui poet al cărui nume se bucura, acum câţiva ani, de-o remarcabilă circulaţie în viaţa literară (dl. Al. O. T. însă l-a aranjat cumplit şi definitiv). Iată una:

Inchide pleoapa mânelor
Trage zăbrelele degetelor
Apleacă-te peste grilajul cerului
Sărută urmele paşilor de căprioară
Etc. etc.

(Păi decât acestea, tot mai bune-s versurile despre lama „Puka". Nota culegătorului).

*

După unele ca acestea, avem tot dreptul să constatăm – nu fără tristeţe – că este ceva bolnav în lirica noastră contimporană; că nu i-s toţi boii acasă; că adeseori calcă în străchini. Faptul că şi la alţii e aşa, nu ne consolează, ci, poate, dimpotrivă.

Intr'adevăr când citeşti câte-o poezie din „genul" celor citate mai sus, ai impresia că paginatorul cărţii a scăpat zaţul, a pus pe ucenicii tiparniţei să adune literele, să le aşeze una lângă alta, fără să le pese ce-o ieşi din această operaţie arbitrară, şi-apoi, dupăce a aşezat pagina pe platforma reglementară, a strâns-o în chingile de oţel şi a dat drumul maşinei... Coalele s'au făţuit şi s'au broşat, au fost învăluite într'o copertă simpatică şi cartea a apărut în vitrină, gătită pe dinafară frumos, ca o mireasă, ca s'o cumpere amatorul şi citindu-o să se mire... de câte feluri de păcate pot săvârşi muritorii.

Căci aceste „poezii" mai întâi nu au nici un înţeles; nu-ţi înfăţişează nici o idee; nu-ţi destăinuesc rostul nici unui adevăr. Puse în cumpăna celei mai simple logici, ele se dovedesc simple aiureli, beţie de cuvinte goale şi sterpe, glosolalie care uneori n'are nici măcar meritul sincerităţii. Dar să admitem că poetul e sincer în glosolalia sa şi că el insuşi ştie ce spune: ce foloseşte asta cetitorului? Spre a ne lămuri, să ne adresăm sfântului Apostol Pavel. Iată ce ne spune el în capitolul 14. al întâiei sale epistole către Corinteni: „Celce grăeşte în limbă (în extaz) se zideşte numai pe sine... dar... voesc mai bine să grăesc cinci cuvinte cu înţeles, ca să învăţ şi pe alţii, decât zece mii de cuvinte în limbă (neînţeleasă)".

Evident, n'am rememorat aceste vorbe ale marelui Apostol, ca să se creadă că după părerea noastră poezia ar fi obligată să „înveţe", adică să aibă un rost didactic. Ii pretindem numai să aibă un înţeles, o logică, până şi în trăsnelile sale. Altfel cum va putea mişca inima cititorului, cum il va putea însufleţi, cum il va putea întrista, cum il va putea stârni acea încântare estetică, despre care se spune că trebue să fie efectul ori cărei opere de artă? Pidosniciile mintale, absurdităţile logice, aiurările tipărite nu emoţionează pe nimeni.

Dar această „poezie" modernă lipsită de sens de cele mai multe ori nu vrea să ştie nimic nici de zacoanele formei. Ea e refractară oricărei pravili privitoare la versificaţie. Versurile ei adeseori n'au nici ritm nici rimă. Nu-s în stare să ademenească deci pe cetitor nici măcar cu o armonie, cu o muzicalitate externă, fiindcă pe dinlăuntru sunt goale, iar pe dinafară monstruos de urite.

Cine-i vinovat că asemenea zămisliri au ajuns să se tipărească şi să încurce vitrinele librăriilor şi minţile lectorilor naivi? Evident, mai întâi poeţii cari nu vor să înţeleagă că ambiţia sterilă, anarhia cu ciucuri, aiureala versificată, ifosele imprimate pe hârtie velină – încă nu-s poezie.

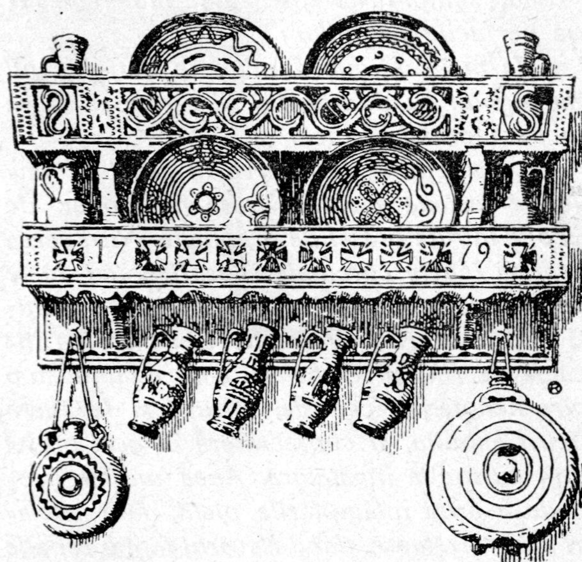
Dar de vină sunt şi criticii cari aruncă, uneori cu prea multă uşurinţă, înflorita mantie a laudei pe trupul unor creaţii „poetice" ca cele vizate şi pilduite de noi. De sigur criticul e în drept să uzeze de elasticitatea epitetelor, de o anumită clemenţă în preţuirea scrisului în general, deci şi a celui poetic, să treacă peste anumite insuficienţe pentru a încuraja, să judece în unele împrejurări „cu pogorământ", să menajeze prietenii. Dar toate aceste „slăbiciuni omeneşti" se cade să aibă un hotar şi să nu meargă până la punctul unde platitudinile se numesc imagini, zăpăceala se numeşte extaz, absurditatea se numeşte adâncime insondabilă, iar anarhia formală se numeşte originalitate.

Din fericire poezia trăsnită este azi în declin. Cel puţin la noi. (De va muri – nu eu o s'o jelesc). Tentaţia ei însă va mai dura. Mai ales poeţii începători sunt primejduiţi de tentaţiile ei. Pentru ei am şi aşternut pe hârtie aceste note nepretenţioase, ca să-i feresc de curse. Nu sunt poet, dar îmi place poezia; nu sunt critic de meserie, dar nu renunţ la dreptul de a-mi face observaţiile asupra lecturii – aşa ca orice lector. Nu sunt nici aşa de vârstnic încât să nu mai înţeleg pe tineri, dar nici aşa de tinăr încât să nu-mi îngădui sfaturi (chiar şi literare) celor mai tineri decât mine...

Deci, fraţilor şi poeţilor! „Vorbiţi, scrieţi *româneşte,* pentru Dumnezeu!" Feriţi-vă ca de foc de primejdia de a cădea în idololatria poeziei trăsnite. Lăsaţi-o în plata Domnului şi priviţi spre Eminescu,

spre Coşbuc, spre Goga, cari nu doriau „tartine de crepuscul“ şi nu umblau „cu morfină în copite“, nici nu erau ispitiţi „să se aplece peste grilajul cerului“ şi totuşi au ajuns şi au rămas ceeace sunt, adică nemuritoarele mândrii ale poeziei româneşti. Râvniţi această mândrie – şi nu gloriola de-o zi pe care v'o poate îmbia aşa zisul simbolism, cubism, dadaism, futurism, ermetism, ideism, aerofuturism, sau alte ciudăţenii literare sulemenite.

Ştiu: Se vor găsi şi critici, cari, văzându-vă pe urmele lui Eminescu, Coşbuc şi Goga, vă vor socoti drept nişte retrograzi îndărătnici – „viul parastas al altor vremi“ – cari se mulţumesc cu ceeace ei numesc în deobşte ironic „literatură minoră“. Acestora le veţi putea răspunde totdeauna modest şi frăţeşte: Nu ştim ce-i aia *cenaclu;* ştim însă că naţia noastră nu dă o *mămăligă bună* pe o tavă de *profiterole* pregătite din ciocolată proastă.

Blindariu românesc

EXAMEN

de *EUGENIA MUREŞANU*

Intrase în viaţa băncilor dupăce trecuse prin viaţă. Dar ce puţină importanţă are vârsta timpului faţă de cea a inimii mereu adolescentă.

Pânză de paianjen cu mărgăritare de rouă

Nu se mirase deloc reluându-şi poziţia din banca de licean, cu braţele cruciş pe piept sau însemnând în maculator punctele de reper. Păstrase chiar şi micile cochetării ale şcolarului de odinioară: mânile-ghioc întoarse la spate pentru a primi o gumă, un creion, o bucăţică de hârtie, în timp ce profesorul îşi desfăşura liniştit cursul. Acest mic delict făcea parte din programul zilnic. Era o introspecţiune lirică, mai mult inconştientă, spre vremile altor bănci, al căror peisaj îl contempla paralel cu expunerea filosofiei gnosticilor, cinicilor şi stoicilor. Niciodată nu-i plăcuse această îndeletnicire, mai mult chirurgicală, de a diseca raţiunea în teorii speculative. Atât reţinuse din subtila claviatură filosofală: Platon era idealist, Epicur adept al plăcerii. Incolo, cu teoria celor patru virtuţi sau a eudemonismului şi hedonismului şi cu seria întreagă de maeştri şi discipoli provoca o confuzie teribilă. Ceeace îl făcea să ceară explicaţii colegilor:

– Da' cin', dom'le, i-a mai pus şi pe ăştia să gândească? Se vede că altă treabă n'au avut. Ia auzi, dom'le, să gândească?

Sau, simțindu-le prezența materializându-se pe luciul paginilor:

– Ia mai lasă-mă, dom'le, în definitiv nu m'am logodit cu dumneata? Și cartea se făcea biciu pe suprafața băncii.

Ce limpede se întrezărea în astfel de împrejurări cealaltă viață? Fusese funcționar de percepție într'un orășel de provincie. Nu-i cerea nimeni să învețe curentele filosofice, cu toate că nu-i lipsea filosofia înnăscută care se manifestă fără eforturi intelectuale. Chiar trecea întrucâtva de filosof. Ochelarii care ascundeau o privire nehotărîtă, cenușie, frizura și lavaliera de bard anonim, îl consacraseră în acel orășel de om cu multă învățătură. Avea un fel propriu de a privi întâmplările vieții, fără exclamări surprinzătoare, dând fiecărui fapt o repede etalonare și aplicând diagnosticul înainte de a constata cauza efectului.

Orășelul acela cu aspect de târg, unde fiecare fereastră își avea mușcata și melodrama ei, îi dăduse un vocabular anumit, împrumutat dela șefii dumisale, din birourile onoratei percepții.

Acum, cu mânile încrucișate în banca din față, își auzi numele strigat dela catedră, solemn. Simți deodată cum îl cuprind cunoscuții fiori dela fiecare sfârșit de an: întâi în vârful degetelor cari din ghioc deveneau crengi întinse deasupra unor valuri închipuite, apoi, ca un curent electric, străbătând fulgerător prin toate ungherele trupului.

– Domnule Cotluș, vorbește-mi ceva despre gnoză.

Examinatul răsuflă ușurat. Gnoza făcea parte din puținele lui cunoștințe filosofice, deci o va încurca el cumva.

– In conformitate cu... pardon, rectifică el brusc, amintindu-și că nu-i în biroul perceției, gnoza, respectiv gnosticii, și făcu o pauză ca să-și amintească mai mult vizual textul din carte... Știa perfect că gnosticii veneau după cinici și înainte de „ăia" care nu mâncau și nu-și îngăduiau plăceri materiale. Cum le ziceau la ăștia din urmă?

– In definitiv, gnoza e un sistem filosofic ca și al lui Platon, Epicur, respectiv se aseamănă, cu toate că aduce ceva nou, bine'nțeles.

Cuvintele fură rostite rar, în silabe lungi, bine accentuate, în timp ce în cutiuța cu memorie se răscula tot bagajul pentru a afla cum îi chemau pe cei cari nu admiteau plăcerile fizice. Ca într'o problemă de trei simplă enumără pe degete, sub bancă: 1. sus la stânga erau cinicii, cei care disprețuiau societatea și oamenii; 2. gnosticii, cei care... și 3. cei care trăiau mai mult flămânzi.

– Domnule Cotluș, te rog expune doctrina gnosticilor, lăsând analogia cu celelalte sisteme filosofice, îi aminti vocea gravă dela catedră.

– Uitați ce-i, domnule șef, ă-ă, domnule profesor, zău că știu, că i-am citit de-atâtea ori, respectiv i-am învățat; atât vă rog: să-mi spuneți cum se numeau cei care se abțineau dela orice plăcere lumească?

– Bine, domnule, dar observ că ai ajuns dumneata să-mi pui întrebări, răspunde profesorul. De ce vrei să știi? Nu te-am întrebat despre asta.

– Uitați dece, domnule... profesor, (era să zică domnule șef): eu când învăț ceva, fac legătură între cele învățate anterior, respectiv în lecția trecută, și între cele învățate posterior, respectiv după. Pe gnostici i-am legat de cinici și de ceilalți...

– Stoici, scandă cineva de alături.

– Respectiv de stoici, se salvă Cotluș.

– Bine, răspunse profesorul, ce legătură au stoicii cu gnosticii?

– Au o legătură, respectiv i-am legat de gnostici, ca să fac deosebirile și asemănările.

– Bine, bine, domnule Cotluș, dar te rog să uzezi cât mai rar de termenul „respectiv"; în filosofie nu se vorbește așa.

– Da, domnule șef, pardon, domnule profesor, se scuză Cotluș, vedeți dumneavoastră, eu înainte de-a veni aici am fost funcționar la percepție (aici se ridică din bancă făcând un compliment unui șef nevăzut) și așa se face că întrebuințez acest vocabular, respectiv...

– Bine, domnule, te înțeleg, dar te rog să-mi spui dacă știi ceva, respectiv ai învățat, preciză profesorul obsedat de respectivul *studentului Cotluș, care, însfârșit, încurajat de însuși maestrul său, își făcu din nou mânile ghioc la spate și expuse doctrina gnosticilor dintr'o singură răsuflare.*

STEPĂ UCRAINEANĂ

de RADU GYR

Curgând din Miază-Noapte, sbârcită, largă, arsă,
Cu veacul şi tăcerea în goluri verzi se varsă.

O simţi cum vine parcă din moarte şi uitare,
Ducând sfâşietoarea vecie în spinare.

Rar, câte-un dâmb clipeşte din geană subt un nor,
Sau şchioapătă, departe, un pom într'un picior.

Clocite smârcuri negre spre zarişte se lasă,
Fierbându-şi mormolocii subt lintiţa vâscoasă.

E'n tot o desnădejde, o dezolantă silă...
Cad din văzduh, bolnave, mari păsări de argilă.

Şi liniştea se cască, setoasă, ca o fiară,
Lingând pe margini cerul şi apa lui amară...

In zori de zi, ca plumbul topit sfârâe golul
Ţăriilor, şi urcă, necruţător, pârjolul.

Pământul surd se coace şi crapă subt văpae
Şi arşiţa-l scobeşte cu ghiare 'n măruntae.

Amiaza nemiloasă, din graniţa ei spartă
Veninul care arde prin ierburi şi-l deşartă.

Şi aerul trosneşte... şi zările leşină...
Ci, deodată, stepa oftează în lumină.

Cu nările svâcnite, adulmecând, tresare
Şi lung, miroase ploaia gonind din depărtare.

Din adâncimi mongole, din hău fără 'nceputuri,
Cresc norii cu hangere de fulgere şi cnuturi.

Vin hoarde de cenuşe şi clocote cazane,
Bat vânturile stepa cu vinete ciocane.

Vecia urlă. Norii îşi leapădă tăciunii,
Şi mormăe şi joacă ursoaicele furtunii.

Cu jordii, ploaia bate câmpia 'n pielea goală,
Mânjind văzduhul, vântul îi cară 'n cârcă smoală.

Ies smârcurile-afară din gropniţe şi pleacă,
Să rupă clăi răzleţe în goana lor buimacă.

Sbârlit, îşi umflă guşa, şi duşmănos, nămolul,
Subt tunetele care se dau de-a rostogolul.

Imensă, stepa geme, se clatină şi fierbe...
Târziu, aduce noaptea pe umerii ei jerbe

De stele, şi le-aprinde opalele mirate
Sus, peste amintirea furtunii destrămate...

O limpezime rece înghiaţă juvaere
Şi subţiază poduri de vis şi de părere.

Iconostasul nopţii se 'nalţă cu sfială,
Şi toată stepa 'ncepe o rugă vegetală.

Un imn ciudat mijeşte din şanţuri, din băltoace...
Şi numai dintr'un capăt de lume fără pace,

Flămând, ca o lupoaică la pândă, tunul latră,
Scuipându-şi, peste basme, plămânii lui de piatră.

FRESCĂ

de FREDO SORDONI

Angelico, Zugravul cu mâini tremurătoare
Şoptea paletei sale şi zidului prea gol:
Va răsări un Inger aici, în mi bemol,
Amestecând un cântec în pete de culoare.

Va bate rar din Aripi măsura trei pe trei
Ritmând Teologia şi Forţa picturală;
Şi'n linii foarte simple, în zugrăveala pală
Va fi Revelaţiunea Păstorului de Miei.

Fecioara, ca o floare sub umbra din arcadă,
Il va privi cu teamă şi gând ameţitor
Strângând în mâini trecutul prea binevoitor
Dar aşteptând Destinul pe fruntea Ei să cadă.

Amestecând Ceruza cu soare şi cu Crez
Să fie toată fresca un Imn de Duioşie
Din care să-mi rămână speranţele şi mie
Bătute'n cui de aur, ca un pierdut diez.

UMBRA LUI ISUS

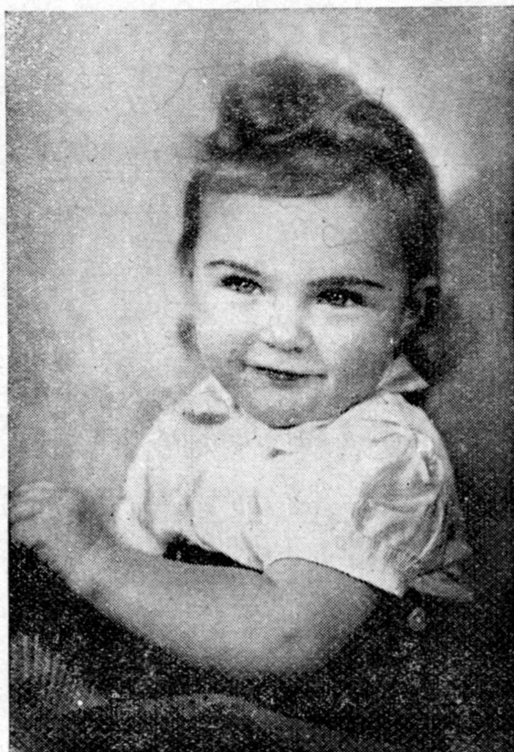
de DIMITRIE DANCIU

Ieri pe la amiazi
A trecut spre=apus
Printre ulmi şi brazi
Umbra lui Iisus,
Ca un magic gând,
Binecuvântând.

Peste necuprins,
Intr'un tainic semn,
Mâna şi=a întins,
Poate pentru 'ndemn.
Unde=a fost să stea,
A'nflorit o stea.

In albastră seară,
Curcubeu de=argint
Şi de mărgărint
A întins pe ţară,
Luminând în zări
Negre depărtări.

S'a pierdut apoi
Printre ierburi moi,
Colo, în apus,
Umbra lui Iisus.

TE=AUD

de EUGENIA MUREŞANU

Te-aud în mine, te aud,
Copilărie, ţărm pierdut,
Cum urci prin firele de lut
Cu=obrazul tău de lujer crud.

Cum hohoteşti ca zânele pădurii,
Cu părul despletit în zare,
Cum îţi asvârli 'n heleşteu condurii
Şi muşti cu dinţii albi şi cruzi din soare.

Te=aud, copilărie, şi te 'ntreb:
N'ai vrea o clipă să plecăm
Pe=un pegas cu aripi de foc
Isvoru 'ntoarcerii să=l căutăm?

AŞ VREA

de VIRGIL ŞOTROPA

Aş vrea s'adun din timpurile-apuse
Apele în oceane scurse;
Să strâng din depărtări de zări
Lumina soarelui de peste mări;
Din munţi, păduri şi plaiurile 'ntinse,
Căldura inimilor pe vecie stinse;
Să fur din nopţile pierdute 'n veacuri,
Paloarea lunii revărsată peste lacuri;
La cerurile veşnice de stele,
Să mă ridic, să mă înnalţ spre ele;
Iar, din al negurilor infinit,
Cu pacea ce acolo-am întâlnit,
Aşa 'ntărit, înnăbuşind glasul furtunii,
Să ard, să' nnec şi să alung: durerea lumii.

FLORI DIN SAT

FRUNZĂ VERDE

de IONEL BULBOACĂ

Frunză verde de stejar,
Dorul mă cuprinde iar,
Să mă duc prin iarbă verde,
Unde urma mi se pierde,
Să mă duc prin iarbă moale,
Să=mi treacă de dor şi jale,
Depe margini de isvoare,
Să culeg la lăcrămioare;
Să culeg şi busuioc,
Floare=aleasă de noroc.
S'ascult viers de păsărele
Intrecându=se 'ntre ele;
Să simt vântul adiind
Frunza de gorun mişcând...

UN EVENIMENT RELIGIOS ȘI LITERAR

de Preot FL. MUREȘANU

Știut este că'n zilele de cumplită vitorniță ca cele de acum, creștinii caută cuvântul dumnezeesc cu mai multă sete decât în zilele de pace binecuvântată. Și e firesc să fie așa. Căci, mai cu seamă în asemenea vremi, unde ar și putea să alerge ei după povață și mângăere, dacă nu la nesecata fântână de înțelepciune și mângăeri a dumnezeeștii Scripturi?

Pricini ca acestea ne-au îndemnat să dăm la lumină și să punem la îndemână iubiților noștri fii sufletești, dacă nu Biblia întreagă, cel puțin Noul Testament al Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Mărturisim că dintru început ne ispitea gândul să scoatem la iveală, cu slove de azi, tipăritura Noului Testament așa cum a izvodit-o neuitatul Mitropolit Andrei Șaguna. Voiam, anume, ca și prin aceasta să ne arătăm osebita noastră cinstire față de marele „dătător de legi și datini" al sfintei noastre Biserici. Ne-am dat însă seama degrab, că dela tipărirea Legii celei nouă de către marele ierarh, până astăzi, au trecut aproape o sută de ani. Se cuvenea deci să mai tocmim haina graiului șagunian pe trupul vremii de azi.

Cu ajutorul lui Dumnezeu treaba aceasta am și făcut-o. Dar în strădania noastră ne-am ferit, întru cât ne-a fost cu putință, să ne atingem de mireasma cea dulce a graiului bătrânesc.

Sarcina ne-a fost mult ușurată de numeroasele tălmăciri – românești și străine – ale Noului Testament, pe cari le-am ispitit cu nu puțină luare aminte. Folositoare ne-a fost mai ales luminoasa tălmăcire a prea Fericitului nostru Patriarh Nicodim, precum și a învățatului Părinte Grigorie (Gala Galaction). Iar unde am avut vreo nedumerire mai adâncă, ne-am dus chiar la izvodul de obârșie, adică la cel grecesc, ca să dobândim lămurire deplină.

Săvârșind lucrul nostru, mulțumim cu smerenie bunului Părinte ceresc pentru ajutorul ce ni l-a dat; și tot îndurărilor Lui ne rugăm, ca să dăruiască pace, sănătate și iertare de păcate tuturor celor ce vor stărui întru cuvioasa ispitire a acestei sfinte Cărți.

La praznicul Floriilor din anul Domnului 1942.

Episcopul NICOLAE

Acesta este cuvântul de lămurire la *Noul Testament* ieșit acum din tiparnița Eparhiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului și Kolozsvárului, revăzut și îngrijit de *P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan.*

Prima coală s'a tipărit Sâmbătă 29 Noemvrie 1941, iar ultima Luni 23 Martie 1942, prin meșterii tipografi: I. Stămurean, V. Ogruțan, Gh. Bidu, E. Dorofteiu și S. Rotund.

Și socotim că are acest fapt dimensiunile unui adevărat *eveniment religios și literar.* Iată și pricinile pentru care îl judecăm așa:

Intâi, cuvântul dumnezeesc al Scripturii izvodit în graiul nației noastre ne-a fost ca un stâlp de lumină înaintemergătoare pe căile istoriei.

Călăuziți de lumina cuvântului Scripturii am ieșit din „robia întunerecului"; am trecut ca pe

uscat prin mările de sânge; am străbătut vremi de pustietăți și cu stindardul cuvântului Scripturii în frunte trebue să intrăm în „Canaan".

De aceea, zilele în care au apărut părți din Scriptură sau Scriptura întreagă în graiul strămoșesc sunt luminișuri în sbuciumul istoriei noastre.

Așezând pe această linie *Noul Testament*, ediția *P. S. Nicolae Colan*, el este un eveniment.

In al doilea rând, apariția Noului Testament aici, duce mai departe linia marilor tradiții transilvănene.

Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voronețeană și Codicele Voronețean (fragmente din Faptele Apostolilor), manuscrise din veacul al XV-lea, își au leagănul izvodirii lor în părțile de nord al Transilvaniei.

Aici în Transilvania se tipăresc pentru întâia dată părți din Scriptură. *E Tetravanghelul* din 1561 dela Brașov, al cărui epilog se inchee așa: *„Scris-am eu Diacon Coresi ot Târgovișe și Tudor Diac, 7069 în cetate în Brașov"*.

Tot la Brașov scoate Coresi în 1563 *Praxiul* (Apostolul) tradus după un text slavonesc și Psaltirea în 1568, 1570 și 1577.

In 1582 apare în românește cartea Facerii, la Orăștie, cunoscută sub numele de *Palia* dela Orăștie.

Iar Noul Testament întreg apare pentru prima dată în românește la Bălgrad (Alba-Iulia) în anul 1648. Este Noul Testament al lui *Simeon Ștefan „Arhiepiscop și Mitropolit scaunului Bălgradului și a Vadului și a Maramurășului și a toată țara Ardealului"*, îndeobște cunoscut prin predosloviile interesante pe care Șaguna le-a reprodus în prefața Bibliei sale.

Titlul N. T. dela 1648 este acesta:

„Noul Testament sau Impăcarea, au Legea Nouă a lui Iisus Hristos Domnului nostru, izvodit cu mare socotință din izvod grecesc și slovenesc pe limba rumânească cu îndemnarea și porunca dimpreună cu toată cheltuiala a Măriei Sale Gheorgie Racoți Craiul Ardealului, iproci.

Tipăritu-s'a întru a Măriei Sale tipografie dintâiu nouă, în Ardeal, în Cetatea Bălgradului, în anul dela întruparea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos 1648 luna lui Ianuarie 20."

Urmează Predoslovia lui Simeon Ștefan către Craiu și apoi una către cetitori în care zice:

„Bine știm că cuvintele trebue să fi ca banii, că banii aceia sânt buni care îmblă în toate țările; așa și cuvintele acele sânt bune carele le înțeleg toți. Noi drept aceea ne-am silit de încât am putut să izvodim așa cum să înțelegă toți".

Și încheie această Predoslovie zicând:

„Mai vârtos de toate pre aceasta ne-am silit să ținem înțelesul Duhului Sfânt, că Scriptura fără înțeles este ca și trupul fără suflet.

Aceasta poftim dela Tatăl Dumnezeu și dela Domnul nostru Iisus Hristos cum să vă înțelepțească Duhul Sfânt ca să înțelegeți voia Sfinției Sale și să faceți carele sânt scrise într'această carte spre Slava lui Dumnezeu și spre ispășenia voastră. Amin".

Iar titlul celei dintâi Biblii în românește așa a fost:

„Dumnezeiasca Scriptură adecă ale cei vechi și ale cei nouă toate care s'au tălmăcit dupre limba elinească spre înțelegerea limbii rumânești cu porunca și toată cheltuiala Prea Bunului și Pravoslavnicului creștin, luminatului Domn și oblăduitor a toată Țara Rumânească Ioanu Șărban Cantacuzino Basarab Voevod adevăratul nepot a prea bunului și bătrânului răposatului Domn Ioanu Șărban Basarab Voevod, întru folosul și înțelegerea pravoslavnicii limbi rumânești. Tipăritu-s'a întâiu întru a Măriei Sale tipografie în scaunul Mitropoliei Bucureștilor, în vremea păstorirei Prea Sfințitului Kir Teodosie Mitropolitul Țării și Exarh laturilor și pentru cea de obște priință s'a dăruit neamului rumânesc la anul dela facerea lumii 7197 iară dela spăsenia lumii 1688".

Și aceasta a apărut înzestrată cu două predoslovii. Una a Domnului Țării și a doua a lui *Dosofteiu* din mila lui Dumnezeu Patriarh sfintei cetăți Ierusalimului și a toată Palestina rugătoriu de sănătatea Măriei Tale.

Nu exagerase Patriarhul Dosofteiu numindu-l pe Șerban, Domnul Țării Românești *„oblăduitoriu a toată ortodoxia"*. Așa era socotit atunci Voevodul Șerban de cei din afară, mai ales că trecuseră abia 46 de ani dela Sinodul din 1642, ținut tot pe pământul pravoslavnic al Moldovei, la Iași.

Tocmai în acest an se împlinesc 300 de ani de atunci.

Predoslovia sa, Șerban Cantacuzino o adresează „celor ce se află lăcuitori sub stăpânirea noastră, Prea Sfințitului Mitropolit Kir Teodosie, iubitorilor de Dumnezeu Episcopi, Preacuvioșilor Egumeni, smeriților preoți, blagorodnicilor boieri și tuturor celorlalți pravoslavnicilor creștini cei dela Dumnezeu ajutătoriu poftim."

Și inchee zicând:

„Cercetați Scripturile, zice Domnul, că întru acestea se inchee toată cunoștința celor dumnezeești și omenești lucruri, acestea cuprind poruncile și legea lui Dumnezeu, care porunci iaste înțelepciunea cea care face pe om adevărat om.

Rog dară să primiţi cu bucurie cea bună, îndurare cu care ne-am nevoit pentru folosul obştesc şi să rugaţi pe Dumnezeu şi pentru a noastră spăsenie".

Despre noul Testament al lui Simeon Ştefan şi despre Biblia lui Şerban, scrie Şaguna în prefaţa Bibliei sale:

„Aceste două traduceri sunt uşile pe care s'a învrednicit şi poporul românesc a intra în câmpul cel ceresc al dumnezeeştilor învăţături care în mijlocul vijeliilor şi valurilor lumii rămân neclătite şi adevărate din veac în veac. Ele sunt izvoarele care au izvorît întâiadată apa apa vieţii vecinice pentru neamul acesta.

„Toate aceste binecuvântări neasemănate avem a le mulţumi acestor ediţii vechi ale Sf. Scripturi, acestor monumente neperitoare ale limbii, moralităţii şi preste tot ale vieţii noastre naţionale şi bisericeşti. Mare întru adevăr şi adâncă trebue să fie mulţumita noastră cătră pomeniţii bărbaţi mari ai poporului şi ai *Bisericii lui,* care în vremi atât de grele şi cu mijloace şi puteri aşa smerite au făcut lucruri atât de măreţe! Inaltă trebue să fi fost cugetarea, adâncă mintea, fierbinte credinţa, adevărată iubirea lor cătrе Dumnezeu şi naţiune când au dăruit ei naţiei lor un astfel de odor!"

(Prefaţa Bibliei Şaguna pag. VI şi VII).

La 1651 apare tot în Alba-Iulia o Psaltire românească.

In acest veac mai apare dincolo de munţi: Evanghelia de 3 ori, Apostolul odată şi Psaltirea de 5 ori.

Iar în veacul următor, al XVII-lea nu se mai tipăreşte, în româneşte, decât Psaltirea (Buzău, 1701). Apostolul (Buzău 1704) şi Noul Tetament (Bucureşti 1703).

Către sfârşitul veacului al XVII-lea Biblia dela 1688 devenise atât de rară încât nici pe bani grei nu se mai putea căpăta. Din această pricină Samuil Micul (Clain) întocmeşte o nouă traducere. O oferă episcopului Gherasim Adamovici din Sibiu spre tipărire.

„La 2 Decembrie 1790, Gherasim Adamovici cere voe guvernatorului Gheorghe Bánffy din Kolozsvár, să o publice, spunând că se găsesc oameni care să plătească tiparul, spre a înlătura această foarte mare lipsă a sfintei Biblii în graiul românesc (Maxima Sacrorum Bibliorum in Valachico idiomate penuria)." Dar această traducere a ajuns în mâna episcopului Ioan Bob. El o înzestrează cu precuvântare, locuri paralele şi tituri la fiecare capitol. Sub forma aceasta apare la Blaj 1795.

Filotei, Episcop la Buzău, o retipăreşte această ediţie din Blaj la 1854-56 în 5 tomuri.

Iar după o jumătate de veac Marele Ierarh Andrei Şaguna tipăreşte la Sibiu între 1856-58 Biblia întreagă cu ilustraţiuni şi deosebi şi Noul Testament.

A mai apărut în Transilvania la Nagyvárad 1925 o ediţie mică a Noului Testament îngrijită de *Dr. Ioan Bălan,* iar în a daua ediţie la Lugoj 1939.

Dintre tălmăcirile mai nouă ale dumnezeeştii Scripturi mai amintim cu lauda cuvenită luminoasele şi deobşte cunoscutele traduceri ale Noului Testament făcute de I. P. S. Patriarh Nicodim (M-rea Neamţu) şi Părintele Grigorie - Gala Galaction - (Bucureşti 1927) precum şi Biblia întreagă, izvodită în româneşte de acelaş Părinte Grigorie în tovărăşie cu regretatul prof. univ. Pr. V. Radu (Bucureşti 1936).

Oprindu-ne o leacă la datele când apar părţi din Sf. Scriptură sau Sf. Scriptură întreagă în româneşte, putem constata că acele zile statornicesc mejdii de veac nou.

Pe aceiaşi linie de mare tradiţie se aşează şi Noul Testament al P. S. Nicolae Colan. Iată al doilea motiv care ne îndreptăţeşte să subliniem apariţia lui cu un *eveniment.*

A treia pricină constă în faptul că a apărut aici la Kolozsvár. E cea dintâi tipăritură a Noului Testament în româneşte apărută aci.

Şi totuşi mai trebue să adăugăm ceva: Luminaţii ierarhi care au dat naţiei cuvântul lui Dumnezeu în acest strămoşesc graiu, au avut îndeosebi şi grija limbii, ca ea să fie şi cu adevărat a noastră şi de toţi înţeleasă, grijă nu tocmai uşoară de purtat.

Ci, P. S. Nicolae Colan, un neîntrecut stăpân atât pe graiul vechilor cazanii cu iz de busuioc şi rourat cu miros de bună mireazmă, cât şi pe forma cea mai aleasă a graiului de azi, a ingemânat atât de fericit aceste elemente ale limbei noastre româneşti, încât N. T. de aici va alcătui şi un monument de limbă.

E şi cuviincios ca Graiul lui Dumnezeu descoperit şi propoveduit oamenilor să fie îmbrăcat în haina de „nuntă" a graiului omenesc. P. S. Nicolae Colan aşa a făcut.

Dar nicidecum nu se cuvine, ca sub cuvânt că vrei să împodobeşti cuvântul Domnului cu haina de sărbătoare a vremii să iei tot felul de panglici şi să sileşti cuvântul lui Dumnezeu să le poarte - „că aşa-i moda" vremii!

P. S. Nicolae Colan n'a făcut aşa. Ci grije mare a avut, ca să lase la locul de cinste şi cu-

vintele bătrâne, arhaice, pentrucă ele ne aduc de peste veacuri o taină ce se cuvine să o păstrăm şi aşa să o lăsăm moştenire din tată în fiu.

Acolo unde înţelesul nu era destul de limpede, P. S. Sa prin câte un cuvânt în paranteză a ştiut să lumineze adâncul înţelesului.

Iată de ce ultimul şi supremul omagiu tre- bue să-l aducem P. S. Sale, izvoditorul şi ostenitorul întru întocmirea Testamentului căruia i-am con- sacrat aceste rânduri. Dar prin aceste rânduri n'am spus decât foarte puţine din cele ce se vor putea spune despre Noul Testament al Episcopului Ni- colae Colan.

Ediţia Prea Sfinţiei Sale are şi textele pa- ralele cu indicarea locurilor din V. T. pe care le-au citat s'au au făcut trimitere la ele scriitorii Sf. Cărţi ale N. T. Textele paralele, la Sf. Evan- ghelii, le face numai pe pericope, nu pe versete. Dacă sub raport pur ştientific s'ar socoti aceasta ca o notă în minus, trebue să spunem că din punctul de vedere al mânuirii şi păstrării în memorie a pericopelor ce cuprind texte clasice şi de fundamentală importanţă pentru dogmele mântuitoare, întocmirea P. S. N. Colan prezintă avantagii. Şi aceasta i-a fost vrerea curată a P. S. Sale: Să fie de folos obştei fiilor săi şi a tuturor Românilor de aici, fără a-i speria cu noian de texte paralele duse până la cuvinte singuratice.

Mai remarcăm o nouă stilizare a titlurilor aşezate în fruntea capitolelor, cari aici ni se par mai aproape de cuprins.

Şi nu însemnăm aceste lucruri cu gândul de a micşora vrednicia înaintaşilor noştri cari s'au ostenit întru tâlcuirea Dumnezeieştii Scripturi. Dim- potrivă, îi cinstim după cum se cuvine - şi pe cei mai vechi şi pe cei mai noi; dar ne bucurăm că lucrul Domnului a mers spre mai bine.

O laudabilă menţiune i se cuvine pictorului A. Demian, ale cărui desene împodobesc întâia pagină a fiecărei cărţi.

Dacă Şaguna ne-a fost *„dătător de legi şi datini“*, Vlădica Nicolae Ivan dăltuitor de cate- drale stătătoare, cu temelii pe morminte şi adânci până în inima pământului, iar cu crucile spre cru- gurile cerului, Vlădica Nicolae Colan dă glas pietrelor şi haină de lumină şi de foc datinelor şi izbăvitoarelor credinţe. Prin aceasta s'a făcut du- cător mai departe al marilor tradiţii, adăugându-se cu cinste la şirul luminaţilor ierarhi.

ISUS IN SAMARIA

de Pr. AUGUSTIN FAUR

Ziua era caldă. Soarele era în amiază. Pe întinsul Samariei căldura îşi juca mărgelele, ca şi aerul bobiţele într'un cazan cu apă clocotitoare.

Obosit de cale şi însetat de beutură răcori- toare Mântuitorul, cu ucenicii Săi, ajunge în drep- tul cetăţii Sihar. La marginea drumului din selişte, e o fântână veche. De mult o zidise patriarhul Iacob pentru trebuinţele familiei şi ale turmelor sale. Fiind oraşul în apropiere, ucenicii pleacă în oraş să cumpere de mâncare. Rămas singur, Mântui- torul se aşează pe o piatră din faţa fântânii. Nu peste mult dinspre oraş apare o femee purtând în mâini vase pentru apă. După fizionomie şi îmbră- căminte femeea recunoaşte că străinul din faţa fântânii e iudeu şi trece nepăsătoare pe lângă el. Când vasele au fost umplute şi femeea gata să plece dela fântână, Mântuitorul rupe tăcerea.

- Dă-mi să beau.

La auzul acestor cuvinte femeea tresări. Cum Iudeii n'au nici un amestec cu Samarinenii, soco- tindu-i spurcaţi, îi ripostează:

- Cum tu, iudeu, ceri să bei dela mine, femee samarineancă?

Plin de bunătate Mântuitorul îi răspunde:

- Dacă ai fi ştiut tu darul lui Dumnezeu şi cine este cel ce-ţi zice: „Dă-mi să beau“, tu sin- gură ai fi cerut să bei şi El ţi-ar fi dat apă vie, de care bând, n'ai mai fi însetat nici odată.

Femeea crezând că străinul vorbeşte de o apă obişnuită, cere această apă în nădejdea că astfel va scăpa, în viitor, de osteneala căratului.

- Dă-mi să beau, îl rugă ea.

- Ţi se va da, dar du-te de-ţi chiamă bărbatul.

Cunoscându-şi viaţa nelegiuită, femeea răs- punde fără ezitare.

- N'am bărbat!

- Bine ai zis că n'ai bărbat, pentrucă cinci bărbaţi ai avut şi acesta pe care-l ai acum nu-ţi este bărbat.

O săgeată a trecut prin sufletul ei. Un văl de ceaţă i-a acoperit privirile. Nervii îi tremură şi o slăbiciune învăluită într'o sfială umilitoare î cuprinde întreaga fiinţă. Toate acestea însă n'au durat decât câteva clipe. Se reculege repede. Cel ce vorbeşte în faţa ei nu poate fi un om de rând,

La fântâna lui Iacob

Căci de unde ştie, cu atâta precizie, tot trecutul ei întunecat. Şi întrucât între Samarineni şi Iudei era o veche ceartă pe chestiunea adevăratului loc de închinare, cere imediat lămuriri asupra acestei chestiuni.

– Femee, crede-mă – zise Mântuitorul – vine ceasul şi acum este, când nu vă veţi închina nici în muntele acesta, nici în Ierusalim, ci vă veţi închina Tatălui în duh şi adevăr; căci Duh este Dumnezeu şi cei ce se închină Lui cu duhul şi cu adevărul se cade să i se închine.

Răspunsul străinului a năucit-o complect. Cine este cel ce vorbeşte cu ea, căci lucrurile acestea avea să le lămurească Mesia, când va veni? Ajuns definitiv la ţintă, Mântuitorul nu mai ocoleşte nimic

– Eu, cel ce vorbesc cu tine, sunt acela.

Venirea Mântuitorului în Samaria, poposirea la fântâna patriarhului Iacob şi convorbirea cu Samarineanca, are un tâlc deosebit.

Nu ne vom opri la diferendul religios ce era între fraţii aceluiaş popor, nici la concepţia iudaică despre legea iubirii aproapelui. Convorbirea lui Iisus cu Samarineanca, ne pune înainte un alt tablou.

Trecutul antic nu era favorabil femeii. Istoria veche e foarte săracă, dacă nu chiar lipsită în nume de femei cari s'au ridicat mai presus decât obştea de rând, făcând ceva care să le înalţe în ochii mulţimii. Cornelia, mama Grahilor, despre care se vorbeşte cu oarecare mândrie, se remarcă doar prin fireasca înşuşire, că în mijlocul unei lumi ahtiate după bogăţii şi articole de lux, ea s'a lăudat cu fiii săi crescuţi în cea mai curată dragoste de patrie. Dar asta nu se datoreşte neputinţei lor fireşti, căci darurile naturale ale oamenilor de atunci nu se poate spune că erau mai prejos decât ale oamenilor de azi. Concepţia de viaţă însă era alta. Şi alta era şi viaţa socială. In toate laturile de manifestare rolul prim îl avea bărbatul. Femeea era umilită şi nesocotită. Era subordonată bărbatului, putând dispune de ea după bunul lui plac. Dacă rolul ei era redus şi cât se poate de mărginit în familie, ori cine îşi poate închipui ce era în afară de familie, în societate, în stat. Era exclusă cu desăvârşire dela orice viaţă şi manifestare publică. „Cuvintele legii – zice un proverb rabinic – decât să fie descoperite femeilor, mai bine să fie arse în foc".

In atmosfera aceasta umilitoare şi deadreptul nefirească, apariţia Mântuitorului e revelatoare. Concepţia lui de viaţă revoluţionează spiritele masei, începând să clădească pe putregaiul de atunci o lume nouă. In faţa Lui nu există „nici rob, nici slobod, nici elin nici iudeu, nici parte bărbătească nici parte femeiască", ci toţi sunt una, căci acelaş suflet creat de Dumnezeu lucrează atât prin unul cât şi prin celalalt. Excluderea femeii dela anumite în-

Maternitate

datoriri rituale, sacramentale, îşi are altă explicaţie; ea nu intră în cadrul rândurilor de faţă.

La baza întregei Sale activităţi Mântuitorul Hristos a pus iubirea. Totul pleacă din iubire şi se desăvârşeşte prin iubire. In schimbul binefacerilor Sale n'a cerut niciodată nimic. O asemenea atitudine era imposibil să nu fie observată şi admirată de contimporani. Pe femei, în special, bunătatea Mântuitorului le-a copleşit. Maria Magdalena, scăpată de osânda uciderii cu pietre, s'a transfigurat prin cuvintele Mântuitorului: „Să nu mai păcătueşti", încât rupe pentru totdeauna cu viaţa de până atunci şi începe o viaţă nouă.

In creştinism femeea devine egală bărbatului. Primeşte drepturi cari o saltă la o poziţie care o umple de stimă. Pentru validitatea acestor drepturi Mântuitorul asistă la nunta din Cana Galileii, iar sf. Apostol Pavel spune că „aşa sunt datori bărbaţii să-şi iubească femeile lor, ca şi trupurile lor. Cel ce-şi iubeşte femeea, pe sine se iubeşte".

Raportul de drepturi dintre bărbat şi femee fiind identic, nu însemnează însă că şi atribuţiunile lor se pot suprapune, mergând paralel în toate laturile de manifestare. Căci între bărbat şi femee este diferenţă de fire, de dispoziţie, de aptitudini. Dumnezeu, când a făcut pe om, a imprimat în fiecare ceva deosebit, care-i dă o notă specifică, aparte, făcându-l apt pentru un anumit lucru.

Strâmbulescu: Pe gânduri

Prin firea şi constituţia sa, femeea e destinată familiei. Femeea e sănătatea şi seninătatea familiei. Dumnezeu a aşezat în inima ei simţuri şi daruri, cari creiază şi menţine o atmosferă familiară peste care Dumnezeu nu întârzie să-şi reverse binecuvântările sale. Din asemenea familii răsar odrasle sănătoase la minte şi trup. Istoria ne prezintă exemple destule de bărbaţi energici, pe cari sufletul mamei i-a urmărit toată viaţa, nelăsându-i să se abată dela calea cea dreaptă.

Secolele apropiate de vremile ce le trăim au schimbat atmosfera vieţii sociale. Plecând dela concepţii ce nu se mai inspirau din seninătatea slovelor Scripturii, au elaborat sisteme după sisteme, cari căutau să pună lumea pe alte baze de viaţă.

Pentru femee, vatra familiară a fost prea strâmtă. Să rămână toată viaţa închisă între păreţii căminului, e nedrept nejust, nepotrivit cu spiritul timpului modern. Dacă e vorba de drepturi egale, atunci acestea trebuesc acordate cu mână largă. Emanciparea de care vorbeşte Biserica e incomplectă; ea a ridicat pe femee la rangul de soţie şi stăpână a casei, dar egalitatea adevărată cere imperios egalitate şi'n public, în birou, la bara justiţiei şi'n toate celelalte domenii de manifestare ale vieţii publice.

Şi femeea s'a emancipat. S'au văzut femei advocaţi, medici, iar în statele unde democraţia a fost lărgită în sfere mai mari, citeam în anii trecuţi că erau chiar şi ambasadoare, sau miniştri.

Năcazul cel mare însă nu-i acesta. Nu ne plângem că femeea, prin darurile cu cari a înzestrat-o Dumnezeu, s'a putut ridica la demnităţi la cari, până mai ieri, nu s'a putut ridica. Nu! Ci din contră, ne bucurăm, căci ele verifică pe deplin învăţătura divină care recunoaşte în femee o fiinţă superioară, înzestrată cu toate darurile necesare. Dar, în unele state emanciparea modernă a mers până acolo, că a trecut peste realitatea firii, a călcat în picioare cele mai elementare legi morale, ridicând pe prim plan un libertinaj care a corupt sufleteşte familia şi societatea întreagă.

Emanciparea modernă de sub purtarea de grije a soţului a făcut-o roabă propriilor sale porniri. Sub un hedonism rău înţeles şi-a distrus în pântece propriul ei făt, ca astfel liberă de griji şi sarcini să-şi poată permite o desfătare cât mai extinsă. In starea aceasta nu se mai poate vorbi de morală. Ea a decăzut cu totul şi odată cu ea s'a produs şi un dezastru social. Lucrul acesta a fost subliniat dealtcum şi de bătrânul mareşal al Franţei, imediat după dezastrul Franţei. Pentru

Seninătate

Mareşalul Petain adevărul este clar: Franţa, care nu mai naşte copii, Franţa care trăia într'un libertinaj fără perdea, era normal să ajungă unde a ajuns, căci păcatul niciodată nu are urmări bune.

Noi, cari am fost întru toate tributarii Franţei de dinainte de dezastru, era imposibil să nu molipsim de apucăturile lor. (Cine nu-şi aduce aminte de lupta pe care a dus-o Biserica pentru a nu se codifica prin lege, libera practicare a avortului?)

In atmosfera aceasta, căsătoria şi-a pierdut fundamentul ei sfânt. Soţii se simt legaţi unul de altul numai până când interesele lor pot fi aranjate impreună. Când anumite nemulţumiri intervin între ei, dispare şi atmosfera de caldă familiaritate; neinţelegerile degenerează în certuri şi cum cei mai mulţi nu se simt obligaţi în faţa lui Dumnezeu să-şi menţină promisiunea solemnă de convieţuire pe viaţă, desfac contractul de căsătorie.

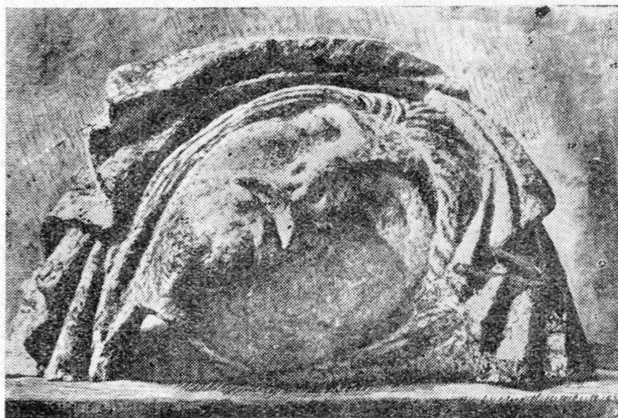
In afară de aceasta, dragostea de viaţă modernă, frica de un eventual desnodământ, care ar putea să pună in situaţii îngrijorătoare pe unul din soţi, in zilele din urmă, a creat un nou sistem familiar, nu prea cunoscut până de curând. Neamul nostru, se ştie prin însăşi firea sa, este un neam prolific. In adevăratele familii româneşti, cinstea cea mai românească o constituia copiii numeroşi. Nu inzădar preotul bine cuvântă pe miri ca Dumnezeu să-i învrednicească să-şi vadă „imprejurul mesei lor pe fiii fiilor lor". Şi aceasta ne interesează. Căci nimic nu-i mai sănătos şi mai frumos decât să intrii într'o familie cu copii mulţi sănătoşi şi bine crescuţi.

Emanciparea modernă a subţiat şi această cunună. Căci copiii prea mulţi îmbătrânesc pe om... Grija continuă faţă de ei produce riduri pe faţă, şi strică silueta. Deci, nimic mai simplu, unul, cel mult doi, sau chiar nici un copil. Şi arta modernă a ştiut născoci diferite mijloace prin care să vie de hac fătului înainte de a vedea lumina zilei.

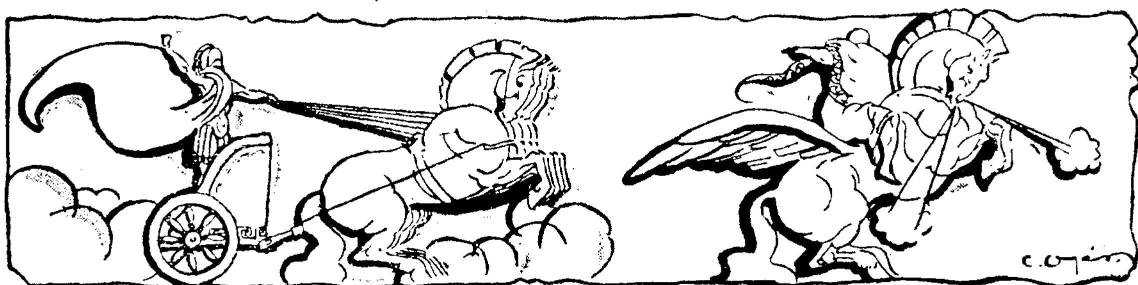
Ocupaţia mamei cu copilul ei e o necesitate a firii. Ea nu poate fi inlocuită. Femeea are nevoe să-şi descarce dragostea maternă asupra cuiva. Dacă după sistemul modern nu i se mai permite să-şi alinte proprii săi fii, lipsa se poate suplini. Să nu se creadă că suplinirea aceasta s'ar face prin adoptarea vreunui nenorocit din azile, unde totdeauna se găsesc copii nevinovaţi. Nu! (aici, onoare excepţiilor). Eleganţa modernă a creat un alt sistem: Infiază un căţel.

E timpul să ne trezim.

Vrem drum nou în aceasta privinţă? Să nu ne batem capul căutându-l printre aberaţiunile pretinşilor deschizători de drumuri. N'avem decât să deschidem cartea sfântă a Bisericii şi a Neamului şi exemple vii vom afla destule. Aprofundaţi viaţa Maicii Domnului, a mamei fiilor lui Zevedei; cercetaţi căinţa Mariei Magdalena şi drumul cel mai minunat se va deschide. Ispitiţi istoria mamelor mari şi veţi afla icoana mamei lui Ştefan cel Mare, a Despinei lui Neagoe Basarab, a Doamnei Stanca, a Mamei lui Şaguna şi Gojdu. Ele vorbesc peste veacuri ce inseamnă să ai suflet de creştină şi suflet de Româncă.

Bourdelle: Tragedia

Pictura italiană din secolul XV în Umbria

de C. MUREȘANU

Mişcarea artistică a Renaşterei florentine nu rămâne un fenomen izolat, ea are ecou şi în restul Italiei. Astfel în Umbria *Pierro della Francesca* cu elevii săi, la Padova *Mantegna* şi în fine la Veneţia familia *Bellini* cu tot grupul de artişti cari se ataşează noului curent, cuceriţi de descoperirile maeştrilor florentini, se încadrează la rândul lor în marea revoluţie artistică a Quantrocentoului.

Şcoala Umbriană. Artistul care domină prin personalitatea şi inovaţiile sale tehnice Renaşterea umbriană este *Pierro della Francesca* (1406–1492). Născut în Borgo San Sepolcro, ajunge foarte tânăr la Florenţa, unde lucrează în atelierul lui Domenico Veneziano. Acolo a cunoscut marile personalităţi artistice contemporane, ale căror preocupări i-au devenit curând familiare. Sculptura lui Donatello, pictura lui Masaccio şi a lui Paolo Ucello îl impresionează în mare măsură. Pe la 1444 părăseşte Florenţa, chemat la curtea ducală din Urbino, pentru care va lucra până la sfârşitul vieţii. Câţiva ani mai târziu decorează la Ferrara castelul ducilor de Este, stăpânii cetăţii. Din nenorocire nimic nu ne-a rămas păstrat din aceste fresce.

Intre 1452–1459 *Pierro dela Francesca* a executat minunata serie de compoziţii în frescă, ilustrând Legenda Sf. Cruci pentru biserica San Francesco din Arezzo, operă considerată cu drept cuvânt cea mai de seamă a pistorului umbrian. Pe la 1465, întors la Urbino, pictează celebrul diptic, astăzi în posesia muzeului Ufizii, reprezentând portretul lui Frederigo de Montefeltro, duce de Urbino şi al soţiei sale Battista Sforza. Cu aceste două portrete Pierro della Francesca ajunge la apogeul artei sale. In special portretul ducelui de Urbino, cu profilul sever de medalie, cu privirea plină de melancolie, este pictat cu atâta sinceritate, cum puţine portrete au fost executate vr'odată.

Spre sfârşitul vieţii Pierro pictează la Rimini admirabila „Naştere a Domnului" păstrată azi la National Gallery.

Pierro della Francesca e considerat astăzi unul dintre cei mai mari pictori ai Quantrocentoului, fiindcă în opera lui a reuşit să exprime toată puterea, măreţia monumentală şi mândria omului din Renaştere.

Melozzo da Forli (1438–1494) născut în Marcia, este elevul cel mai talentat al lui Pierro della Francesca. Pe la 1472 îl găsim la Roma, unde pictează pentru Sixtus al IV-lea „Instituirea bibliotecei vaticane", tablou admirabil compus, în care personagiile îmbrăcate în costume decorative, se încadrează într'un măreţ decor arhitectonic, în cel mai pur spirit al Renaşterii. La 1480 pictează pentru biserica Sf. Apostoli o „Inălţare", tablou astăzi împărţit între muzeul Vaticanului şi palatul Quirinal. Ingerii muzicanţi, cari întovărăşesc figura Mântuitorului, cu figurile lor melancolice, pline de graţie şi de armonie, au inspirat desigur pe Raffael.

Luca Signorelli (1450–1523) nu are nimic din gingăşia şi melancolia lui Melozzo da Forli. Problema anatomică pare să-l preocupe mai mult, personagiile lui pline de forţă, precum şi compoziţia robustă şi bine echilibrată prevestesc apariţia lui Michel Angelo. Lucrarea sa cea mai cunoscută este „Judecata de apoi", care se găseşte în catedrala din Orvieto.

Pietro Vanucci, cunoscut sub numele de *Perugino* (1446–1524), este un artist care a întrunit toate calităţile unui mare pictor. Excelent desenator şi colorist, compoziţiile lui sunt bine echilibrate; le lipseşte totuşi adevărata inspiraţie religioasă. De aceea tablourile lui ne încântă ochiul, dar nu ne dau emoţii sufleteşti aproape niciodată. Madonele sale frumoase, sfinţii pictaţii cu gingăşie, departe de severitatea şi gravitatea florentinilor, l-au făcut pe Perugino să fie unul dintre cei mai

căutaţi pictori ai timpului său, lucru care se simte în numeroasele sale lucrări, inegale în valoare.

Perugino a fost elev al lui Verrochio în acelaş timp cu Leonardo da Vinci.

Călătoreşte mult, chemat de nenumărate comenzi de tablouri religioase. Frumuseţea acestora constă mai ales în peisagiile cari servesc de fond şi în cari recunoaştem caracteristicile umbriane: lumina aurie cu totul specifică acestei provincii. Spre sfârşitul vieţii pictura lui Perugino decade, totuşi arta lui are meritul de a fi inaugurat studiul armoniei, gen în care Rafael va atinge perfecţiunea.

Pinturicchio (1454–1513), influnenţat de Benozzo Gozzoli şi Perugino, pictează în tradiţia plină de graţie decorativă a lui Gentile da Fabriano, sau Pisanello.

Chemat la Roma pe vremea papei Alexandru Borgia, decorează cu scene din Evanghelie apartamentul papei la Vatican. Membri casei Borgia apar în mai multe din aceste fresce. Cea mai cunoscută este cea care ilustrează întrevederea dintre Sf. Caterina din Egipt, reprezentată sub trăsăturile Lucreziei Borgia şi împăratul Maximian. Este de altfel singurul portret păstrat până astăzi al frumoasei prinţese. Detaliile pline de bogăţie ne fac dovada vieţii de lux şi de petrecere a curţii pontificale de la sfârşitul Qantrocentoului.

Pinturicchio a mai pictat o serie de admirabile fresce la Sienna.

In timp ce mişcarea artistică florentină, sub influenţa unui mediu intelectul unic, şi-a ajuns apogeul în Quantrocento, pictura din Italia de Nord începe să se elibereze de influenţele covârşitoare toscane, căutând o nouă orientare, în care culoarea va juca rolul cel mai de seamă. Tendinţa aceasta va cuceri pe cei mai mulţi pictori italieni din sec. XVI-lea, dar va deveni mai ales caracteristica şcoalei veneţiene, dând colorişti unici, cum au fost Tizian şi Veronese, sau mai târziu, în sec. XVIII, Tiepolo.

Italia de Nord. La Padova, în casa lui Francesco Squarcione, pasionat arheolog şi amator de arte, tânărul Mantegna, care avea să devină cel mai complet artist al sec. XV, a întâlnit pe Ucello, Lippi şi Donatello, sub imboldul cărora a început să picteze. *Andrea Mantegna* (1431–1596), nu se mulţumeşte cu descoperirile unor valori intelectuale, pentru el apariţia vizuală a lucrurilor, materia, sunt probleme tot atât de importante, cari trebuesc rezolvate. El este primul pictor în opera căruia găsim o puternică sinteză a tuturor descoperirilor Quantrocentoului. Omul devine sensibil în faţa naturii, fără de care nu poate exista, preocupările abstracte ale Renaşterei florentine sunt completate la Mantegna de o curiozitate crescândă pentru natură. Dragostea mare pentru antichitate, admiraţia profundă pentru Donatello îl fac să studieze cu pasiune corpul omenesc pe care-l cunoaşte cu o preciziune de anatomist.

Prima operă a lui Mantegna, a fost decoraţia în frescă a capelei Eremitani din Padova, cu scene din vieaţa Sf. Jacob şi a Sf. Cristof (1449–1454). Aceste lucrări par să transpună sculpturile lui Donatello în pictură. In 1453 Mantegna se căsătoreşte la Veneţia cu fiica pictorului Jacopo Bellini. Incepând dela această dată, artistul începe să fie preocupat de probleme de lumină şi mai ales de culoare, după cum ne arată admirabila decoraţie făcută pentru biserica San Zeno din Verona, terminată în acelaş an.

Mantegna este chemat în 1468 la Mantova, la curtea ducelui de Gonzaga, unde îşi va petrece tot restul vieţii. Decoraţiile făcute pentru palatul ducal sunt în parte distruse, totuşi se păstrează câteva, reprezentând scene din viaţa familiei de Gonzaga. Mantegna ni se arată în aceste lucrări, nu numai un admirabil portretist, dar şi un excelent narator al vieţii segnoriale de la sfârşitul sec. XV, precum şi un decorator plin de îndrăsneală.

După moartea protectorului său, Mantegna continuă să lucreze pentru fiul acestuia, Ioan Francisc, a cărui soţie, Isabella d'Este, a fost una dintre figurile cele mai luminate şi culte ale Renaşteri italiene.

Perugino: Luarea de pe cruce

In 1488, după un drum făcut la Roma, artistul se reintoarce la Mantova, unde pictează poate cele mai frumoase tablouri din toată opera lui. „Triumful lui Cezar", azi la Hampton Court, dovedeşte dragostea mare ce o avea el pentru arheologie, apoi compoziţiile mitologice cu tendinţe simboliste, pictate sub imboldul Isabellei d'Este, (azi in posesia Louvreului) ilustrează o lature intelectuală cu totul nouă in arta lui Mantegna. Admirabile tablouri cu subiecte religioase, cum sunt „Madona Victoriei" cu portretele donatorilor, ducele şi ducesa de Gonzaga, sau „Sf. Sebastian", amândouă la Louvre, ni-l arată pe Mantegna un indrăgostit şi admirabil cunoscător al naturii.

Faima pictorului mantovez ajunge până in Germania, unde Dürer, intors după o şedere de un an la Veneţia, răspândeşte gravurile celor mai frumoase opere ale lui Mantegna.

Venetia. Sub conducerea fericită a Senatului şi a dogilor, Veneţia, cetatea lagunelor, ajunsese in sec. XV la apogeul puterei sale politice.

„Poartă a Orientului", această cetate ale cărei flote stăpâneau Adriatica şi Mediterana, adună bogăţii din toată lumea civilizată. Biserici impodobite, palate minunate pe malul Canalului Grande, clădite de către bogaţii patricieni, ajută la faima glorioasei republici. Serbări cu cortegii religioase sau patriotice, procesiuni pompoase pe piaţa San Marco, toate acestea creiază un mediu artistic deosebit de cele intâlnite in restul Italiei. Pictorii veneţieni vor fi departe de preocupările spirituale ale florentinilor şi arta lor va reflecta in primul rând, atmosfera colorată a minunatei lor cetăţi. Lumina mereu variată, tipurile exotice cari le vin din Orientul creştin şi musulman, brocardurile de aur, stofele preţioase pline de culori, toate acestea vor da picturii veneţiene un caracter specific, bine definit.

Pe la 1440, la Murano, lucrează atelierul fraţilor *Vivarini.* Tablourile lucrate de ei amintesc de aproape mozaicurile de inspiraţie bizantină cari decorează biserica San Marco.

Carlo Crivelli (1440-1493) este pictorul madonelor cari ne apar in decoruri de Renaştere, inconjurate de ghirlande supraincărcate de fructe, de un gust uneori foarte baroc.

Antonello da Messina (1431-1499) venit dela Neapole, a introdus in Italia procedeul picturei in ulei al fraţilor van Eyck.

Tehnica adusă de Antonello da Messina impresionează pe contemporanii săi, dintre cari *Jacopo Bellini,* socrul lui Mantegna, trebue considerat fondatorul adevăratei şcoale veneţiene.

Admirator al naturii şi al decorului pompos, el este inainte de orice un indrăgostit al culorii. Tablourile lui, uneori pline de o naivă stângăcie, au vagi reminiscenţe florentine, datorite unei călătorii făcute in Toscana, unde il insoţise pe Gentile da Fabriano, Jacopo a avut doi fii, *Gentile* şi *Giovanni Bellini.*

Gentile Bellini (1429-1507) este pictorul vieţii veneţiene, cu decorul peisagiilor şi a lagunelor, cu cortegiile şi ceremoniile religioase, pline de pitoresc. Academia din Veneţia păstrează tabloul intitulat „Miracolul Sf. Cruci", care ne infăţişează un colţ al cetăţii, in timpul unei procesiuni religioase.

Vittore Carpaccio (1450-1522) este autorul „Legendei Sf. Ursula" păstrată tot la „Academia" din Veneţia. Subiectele sale religioase le plasează

Mantegna: Iisus in grădina Ghetsimani

Giorgione: Laura

în cadre arhitectonice locale, deasemeni personagiile tablourilor lui sunt tipuri de muncitori şi negustori veneţieni, pe cari ii vedea zilnic în portul plin de animaţie.

Giovanni Bellini (1430–1516) al doilea fiu al lui Jacopo, rezumă evoluţia tinerei picturi veneţiene. In prima perioadă a activităţii sale sub influenţa cumnatului său Mantegna, arta sa este câteodată severă. Spre sfârşitul vieţii însă, pictura lui devine mai armonioasă, iar culoarea şi perfecţiunea formelor, nu micşorează cu nimic emoţia sinceră, care se desprinde de orice lucrare a sa. Valorile sculpturale sunt înlocuite cu cele propriu zis picturale.

Gloria lui bine meritată şi-a făcut-o cu tablourile reprezentând Sf. Fecioară, înconjurată de Sfinţi, cu cari câteva biserici veneţiene se mândresc şi astăzi.

Pe la sfârşitul sec. XV apare figura plină de mister a lui *Giorgione* (1476–1510), inspiratorul lui Tizian, despre a cărui viaţă se ştie atât de puţin. Cele câteva tablouri cu subiecte religioase, dar mai ales cele de inspiraţie profană ni-l arată un perfect cunoscător al armoniilor corpului omenesc situat în cadrul naturii îmbelşugate. Intr'adevăr, în tablouri cum e „Concertul“ (Louvre) sau „Furtuna“ (Academia din Veneţia) perfecţiunea formelor, frumuseţea peisagiului şi variaţiunile de lumină în care se scaldă operele amintite, formează un tot de o valoare artistică rară. Aceste calităţi fac ca Giorgione să fie considerat drept unul dintre cei mai iluştri maeştri veneţieni, a cărui moarte prematură a întrerupt o carieră care ar fi fost cel puţin egală, dacă nu mai mare decât a lui Tizian.

In toată Italia pictura ajunge la începutul sec. XVI la o perfecţiune tehnică. Ea va culmina în Leonardo da Vinci la Florenţa, în Tizian la Veneţia, în Corregio la Parma şi în Raffael şi Michel Angelo la Roma.

Spiritismul în lumina religiei şi ştiinţei

de Pr. G. COVRIG

Soarta omului după moarte a fost şi este una dintre problemele cele mai palpitante care a îngrijorat deopotrivă pe adâncul cugetător şi pe cel din urmă muritor.

In adevăr, clipa cea mai însemnată a vieţii noastre o constitue moartea. Oare totul s'a sfârşit cu ea? Oare viaţa nu este decât o flacără efemeră care luceşte o clipă şi se stinge apoi cu totul? Vedea-vom noi vreodată pe acei pe cari i-am iubit şi cari s'au dus în ţara de unde nu s'a mai întors nimeni dintre muritori? Despărţirea este eternă, sau ceva din fiinţa noastră rămâne sub o formă imponderabilă care constitue personalitatea noastră durabilă?

Un răspuns la aceste întrebări pretinde să ne dea şi spiritismul.

La început spiritismul a fost negat de oamenii de ştiinţă, exploatat de şarlatani, ridiculizat de presă, anatemizat de religie şi chiar condamnat de justiţie.

Mulţi cred că spiritismul este o descoperire modernă. Aşa zisele manifestaţii spiritiste au existat însă în toate timpurile. Dacă cercetăm Vechiul Testament, vedem că practicile spiritiste erau foarte răspândite în sânul poporului evreu. Cărţile sfinte atestă şi condamnă evocarea sufletelor celor morţi. Vrăjitorii descrişi în Vechiul Testament corespund cu mediumii spiritişti moderni. Să cităm un singur pasaj din Deuteronom Cap. XVIII vers. 10–11: „Să nu se afle întru tine care să treacă pe fiul său sau pe fata sa prin foc, sau care să umble cu vrajă descântând şi fermecând. Şi fermecător şi descântător şi care vrăjeşte după măruntae şi care caută în stele şi care întreabă morţii. Că urâciune este Domnului Dumnezeului tău tot celce face acestea“.

Grecii şi Romanii, precum şi toate popoarele

vechi, cunoşteau aceste manifestaţii sub formă de oracole.

In secolul al IV-lea şefii conspiraţiei contra lui Valens întrebară mesele magice.

In evul mediu cei cari erau învinuiţi că evocă spiritele erau arşi pe rug.

In anul 1847 spiritismul a reînviat în America, de unde s'a răspândit în toate ţările. La universitatea din Filadelphia era cât pe aici să se întemeieze o catedră de spiritism.

La Români, cel care i-a dat desvoltare a fost B. P. Hajdeu, marele literat şi filosof. Pierzând pe fiica sa genială, Iulia, sub inspiraţia ei scrie „Sic cogito", care relatează multe fapte spiritiste.

Iată, într'o expunere foarte succintă, punctele de credinţă ale spiritiştilor.

Existenţa lui Dumnezeu, inteligenţă supremă, cauză primară a tuturor lucrurilor. Pluralitatea lumilor locuite. Nemurirea sufletului, existenţele succesive corporale pe pământ şi pe alte corpuri cereşti. Demonstrarea experimentală a supravieţuirii sufletului omenesc prin comunicarea mediumică cu spiritele. Condiţiuni de viaţă fericită sau nefericită, potrivit achiziţiunilor anterioare ale sufletului, potrivit meritelor, sau greşalelor. Perfecţionarea infinită a fiinţei, solidaritate şi fraternitate universală.

Aceasta fiind în rezumat aşa numita doctrină spiritistă, vom încerca să o punem în faţa Sf. Scripturi şi a ştiinţei. E posibilă, după Sf. Scriptură, comunicarea cu cei morţi? Dela răspunsul dat acestei întrebări va depinde şi răspunsul ce trebue să-l dăm acelora cari pretind cu orice preţ că aşa numitele manifestaţii spiritiste se datoresc sufletelor celor morţi. Să luăm câteva citate din Sf. Scriptură pentru a vedea dacă dau sau nu veşti, cei morţi celor vii, prin mediumii spiritişti. In Eclezîast Cap. IX. v. 5-6 se spune: „Cei vii ştiu că vor să moară, iar cei morţi nu ştiu nimic, şi mai mult plată lor nu este, că s'a stins pomenirea lor. Incă şi iubirea lor şi ura lor şi râvna lor acum au pierit, şi nu mai au ei parte în veac de toate cele ce se fac sub soare". Deci crezând în adevărul celor spuse în Sf. Scriptură, comunicarea cu spiritele celor morţi este imposibilă.

Psalmul LXXXVII v. 12 zice: „Au doară va spune cineva în mormânt mila Ta şi adevărul Tău întru pierzare?" Deci atât timp cât este în viaţă, Omul să facă voia lui Dumnezeu, căci după moarte – chiar spiritist fiind – nu se va mai întoarce nici odată, pentru a mai săvârşi acest fapt.

Cine este autorul aşa ziselor manifestări spiritiste, dacă pentru noi cari credem în adevărul celor scrise în Sf. Scriptură este imposibil ca cei morţi să se întoarcă pentru a mai sta de vorbă cu cei rămaşi aici? Despre spiritişti ne vorbeşte Sf. Ioan în Cap. IV, v. 1, când zice: „Iubiţilor, să nu credeţi pe tot duhul, ci să ispitiţi duhurile de sunt dela Dumnezeu, că mulţi proroci mincinoşi au ieşit în lume".

Dacă manifestările spiritiste ar fi dela spiritele bune şi dela Dumnezeu, nu ar avea contraziceri şi absurdităţi. Deasemenea scopul manifestărilor spiritiste este satisfacerea curiozităţii oamenilor şi distracţia lor.

Spiritiştii vreau să facă din adevărurile de credinţă obiecte ale ştiinţei pozitive, prin aceasta contribuind la slăbirea credinţei pe care ei mărturisesc că ar dori să o întărească. In locul dualismului tradiţional, spiritismul admite în om trei principii: corpul, spiritul şi perispiritul (legătura fluidică între corp şi spirit). Acest corp fluidic urmează sufletul îmbrăcându-l. Deci spiritul, simplu şi imaterial, are îmbrăcăminte, deci dimensiuni şi o materie foarte subtilă. După cum se vede explicaţiile sunt de domeniul fanteziei. Doctrina spiritistă este o plăsmuire bizară, formată din îmbinarea panteismului cu evoluţionismul şi cu metempsihoza: După moarte sufletul rătăceşte până îşi ia din nou corp. Pentru spiritişti Dumnezeu nu este personal, El vieţuieşte cu creatura cu care se confundă. Spiritismul atacă vehement divinitatea Mântuitorului, pedepsele eterne şi graţia divină nu pentru alt motiv, decât pentru a scăpa de îngrădirile moralei şi justiţiei imanente.

Spiritiştii au şi apostoli moderni. Astfel este un anume Allan Kardec, care vrea să fie apostolul şi profetul spiritismului. El parodiază cuvintele Mântuitorului, când spune: „Nu am venit să stric legea creştină, ci să o complectez". „Opera lui Iisus a fost trecătoare, spune Kardec, spiritismul va fi religia universală, primită de toţi, căci ea se bazează pe evoluţionism". E de prisos să mai amintim astăzi de evoluţionism, căci el e considerat ca o ipoteză neîndestulătoare, de către majoritatea cugetătorilor. Kardec crede în adevăr că el poate sta de vorbă cu cele mai de seamă spirite ale omenirii. Şedinţa din 11 Septemvrie 1856 a fost onorată de prezenţa spiritelor: Sf. Ioan evanghelistul, Fericitul Augustin, Spiritul Adevărul (spirit care posedă şi pseudonim), Socrate şi Platon.

Să ne închipuim pe Sf. Ioan evanghelistul împingând la panerașul lui Kardec, împreună cu Fericitul Augustin, când acest pseudo-profet Kardec propoveduește contra Mântuitorului Iisus! Astfel de întâmplări hazlii se petrec aproape la fiecare şedinţă spiritistă, care este însoţită de practici luate din vechea vrăjitorie, adesea imorale şi cu carac-

Grigorescu: Țigancă

ter păgân. Spiritiștii neagă existența iadului, fiindcă așa îi învață spiritele. Sigur că spiritul rău, Antihrist, are tot interesul să nege existența iadului.

In ceeace privește demonstrarea experimentală a supraviețuirii în care cred spiritiștii, spiritul nu-i materie care să se poată preta experiențelor de laborator.

Dogmatiștii ortodocși nu se ocupă cu combaterea spiritismului. Singur I. Mihălcescu îl amintește printre faptele neobișnuite și neînțelese, socotindu-l că se produce în limita puterilor și ordinei naturale.

Din punct de vedere științific fenomenele spiritiste sunt în mare parte explicate plauzibil prin sugestie și transă hipnotică. Cei mai mulți mediumi sunt nevropați și sfârșesc prin nebunie. O mare parte dintre fenomenele spiritiste sunt încadrate în psyhopatologia centrilor nervoși.

Cei mai mulți savanți explică aceste fenomene prin existența unei forțe de natură nervoasă care acționează la distanță, deasemenea prin existența halucinațiilor telepatice și apariția celor muribunzi rudelor îndepărtate. Fenomenele spiritiste, cu toată vâlva pe care au făcut-o, nu au contribuit la nici un progres în fizică sau psihologie. Mulți oameni de știință cari au cercat spiritismul au rămas deziluzionați, căci în cele mai multe cazuri răspunsurile așa ziselor spirite erau banale sau fără sens.

Incercările spiritiștilor interesați de a face din spiritism o religie nouă au dat greș, căci el nu poate deveni decât religia nevropaților. Ori nu toți oamenii sunt nevropați. O religie, de al cărei bun nu se vor putea bucura decât mediumii, nu va putea dăinui niciodată. Pe de altă parte, după mărturia oamenilor de știință, spiritismul, după semnele pe cari le-a furnizat până în prezent, e departe de a deveni o știință.

PE MARGINEA UNEI CĂRȚI

Dr. T. Bodogae: Ajutoarele românești la Sf. Munte Athos

de Prof. EMIL NICOLESCU

Deși ne-am aștepta, dupăcum arată și titlul cărții, să ni se prezinte numai o lucrare de sinteză despre „tot ce dărnicia românească a putut să facă la sf. Munte“, autorul nu se mărginește numai la tratarea patronajului românesc asupra Athosului, ci face și un istoric al așezărilor monahale din această republică. In scopul acesta lucrarea e împărțită într'o parte generală și una specială.

Partea generală la rândul ei e subîmpărțită în capitole, dintre cari primul tratează despre geografia sf. Munte, situat pe degetul din spre Răsărit al trifurcatei peninsule macedonice Calcidice. Solul fiind în întregime muntos, cu versante prăpăstioase în spre mare, din care cauză ancorarea vaselor e imposibilă, în afară de mărăcinișuri, mici păduri de fag, stejar, mesteacăn și alun, abia ici-colo câte un cedru, măslin, smochin sau dud, oferă prea puține posibilități pentru existența omului, cu toată clima acceptabilă, datorită curenților ce vin din spre mare. De aceea încă din vremuri îndepărtate aceste ținuturi au atras numai nepretențioase vieți de călugări, fără să se poată totuși preciza, când apar primele urme de viață monahală.

După aceste date lămuritoare, în cap. II-III-IV autorul trece la istoria monahismului athonit, care poate fi împărțită în mai multe faze. Prima durează până la jumătatea secolului X și se caracterizează printr'o viață de asceză aspră trăită de anahoreți singurateci, deci neuniți printr'o orga-

nizaţie centrală unitară şi fără o preţuire mai înaltă a unor obiective morale şi spirituale. Această stare e redată în felul următor de primul biograf al lui Atanasie, care e adevăratul întemeietor al vieţii monahale din Athos: „Când veni sfântul în Athos nu erau mulţi monahi, dar când văzu aspra lor pustnicie crezu că s'apropie de cer. Corturile erau doar beţe de lemn implântate, sub care stăteau pe vreme rea, iarna-vara, în ochii piraţilor. Hrana nici n'o puteau numi hrană, căci culegeau doar roadele copacilor sălbatici. Era mai mult o chinuire a trupului", deoarece ca şi aiurea în lumea ortodoxă, aşa şi aici; primii anahoreţi nu urmăreau decât înfrânarea personală în toate privinţele şi ridicarea întregii făpturi la Dumnezeu. Şi cum aceste deziderate se puteau realiza mai uşor departe de viaţa zgomotoasă şi agitată a satelor şi oraşelor, unde la tot pasul mişună multiple ispite, Athosul liniştit şi izolat de restul lumii, din zorii vieţii ascetice a trebuit să formeze un loc de preferinţă şi atracţie pentru cei porniţi pe calea desăvârşirii. Dar desele invaziuni barbare şi ale piraţilor au făcut să dispară primele urme ale vieţii monahale de aici, păstrându-se doar numele câtorva călugări vestiţi, ca Petru Athonitul, Ioan Colovul (Cuintul) şi Eftimie de pe la mijlocul secolului IX.

Acestei prime faze premergătoare îi urmează a doua, în care e introdusă viaţa de obşte de către sf. Atanasie. Acest călugăr înzestrat cu reale însuşiri de organizator s'a născut în primele decenii ale secolului X în oraşul Trapezunt. Rămânând de mic orfan, a fost crescut în Constantinopol de-o rudă a sa care era ofiţer. Intrând în cunoştinţă cu generalul, ajuns mai târziu împăratul Nichifor Foca, s'a bucurat de toată încrederea lui, devenindu-i chiar duhovnic. Dupăce s'a iniţiat în viaţa monahală în mănăstirea vestitului Teodor Studitul, s'a retras la Athos, clădind chiliile şi lavra Katholicon-ul (biserica principală) din Karies. Voind să ridice la cupolă o piatră de încheiere a zidului, dimpreună cu alţi şase meşteri zidari s'a prăbuşit şi a murit sub dărâmături, între 997–1011. Atraşi de puternica lui personalitate, în jurul lui s'au adunat la început 80, apoi 120 de monahi.

Vrând să caracterizeze felul organizaţiei introduse de Atanasie, autorul o compară cu cea introdusă de sf. Vasile în mânăstirile create de dânsul. Fiind format într'o mânăstire studită, în spiritul introdus de el în viaţa monahală a sf. Munte se resimte influenţa prescripţiunilor fixate de Teodor, care „dusese la atâta perfecţiune viaţa de obşte, încât nici hainele pentru trebuinţa zilnică nu le aveau monahii ca personale. Pentru buna conducere a chinoviilor sale, Teodor creă un aparat întreg de funcţionari, cari raportau zilnic tot ce se întâmpla în viaţa didactică, ascetică şi contemplativă a monahilor. Datoriile zilnice ale monahilor, ca şi sancţiunile precise pentru fiecare caz" erau prevăzute până'n cele mai mici amănunte, spre deosebire de regulele sf. Vasile, cari nu formează un cod propriu zis de paragrafe, ci sunt mai curând un tratat de morală şi de contemplaţie, dupăcum reese din caracterizarea duhului monahal al marelui capadocian făcută de apuseanul I. Bèsse: „Lăsând proistosului mânăstirii grija de a determina miile de detalii individuale, locale şi zilnice, sf. Vasile s'apropie cu blândeţe de monah, îl înlănţueşte în ambianţa personalităţii sale, îl conduce prin toate necazurile vieţii sale şi-i ajută să lupte contra firii rele. De aceea fără a condensa toată practica vieţii religioase într'un număr de formule inflexibile, care să poată prevedea toate cazurile ce vor veni spre elucidare, regulele sf. Vasile impresionează prin discreţie şi înţelepciune".

Mai sunt evidenţiate pe urmă şi alte deosebiri între cele două organizări, ca de pildă: în timp ce Sf. Vasile supune viaţa călugărilor conducerii episcopului eparhial, lavra sf. Atanasie era autonomă, neatârnând de nicio autoritate lumească sau bisericească din afară de sf. Munte; apoi sf. Vasile preconiza mici comunităţi monahale, ca membri cunoscându-se între sine să se poată influenţa reciproc spre înălţare sufletească. Acest desiderat a fost observat în lavra lui Atanasie numai la început, întrucât după câteva decenii numai numărul iniţial ajunse să fie aproape înzecit, având drept consecinţă slăbirea disciplinei, care fapt a fost favorizat într'o foarte largă măsură şi de împrejurarea că Atanasie nu prevedea o instrucţie obligatorie pentru monahii săi. Şi cum aceştia erau asceţi riguroşi şi lipsiţi de o mai omenească înţelegere a traiului monahal care trebue să unească asceza cu contemplarea, aceşti anahoreţi nu puteau să vadă în zidurile groase ale mânăstirii, în daniile crescânde ale împăraţilor şi în numărul aşa de covârşitor al monahilor decât un semn de burghezie şi de călcare a predaniilor, prin care se strică vechile tradiţii de înfrânare, ameninţând să schimbe oarecum Athosul într'un ţinut lumesc. De aceea între anahoreţi a izbucnit o mare ceartă, pentru aplanarea căreia a fost necesară intervenţia împăratului, în calitate de patron al sf. Munte.

Delegatul imperial, călugărul studit Eftimie, „de acord cu ambele părţi şi în faţa tuturor egumenilor, formulează – mai mult după tipicon-ul lui Atanasie – normele după care se va conduce

de acuma comunitatea călugărilor. Hotărârea aceasta însemnează consacrarea oficială şi extinderea peste întreg Athosul a concepţiei lui Atanasie. Ele s'au scris (970) pe piele de ţap şi ca atare se păstrează ca o magna charta a sf. Munte în arhiva din Karies. Ele formează primul tipicon al sf. Munte, stabilind ca fiecare mânăstire să fie condusă de egumenul ei, iar toate mânăstirile prin adunarea egumenilor, având în frunte un protos numit de împărat şi hirotonit de patriarh. Iar călugării sunt împărţiţi în două categorii: cu viaţă de obşte şi pustnici. Aceştia din urmă erau doritorii de o viaţă mai contemplativă, cari se retrăgeau într'o chilie, înafară de zidurile mânăstirii. Dela ei cerându-se o deosebită putere de înfrânare, la început numărul lor era foarte redus, dar cu timpul a crescut enorm, pustnicii aflând în aceasta o satisfacţie a vechii concepţii anahoretice, înlocuite de Atanasie. Spre lauda lor specială trebue menţionat faptul, că marile mişcări spirituale de mai târziu, culminând în fenomenul isihasmului, au pornit de aici, din rândurile acestor pustnici contemplativi, iar nu din mânăstirile mari.

Dar alături de aceste străduinţi nobile, la unii călugări se observă şi preocupări mai puţin duhovniceşti. Pe măsură ce scade autoritatea şi dreptul de ingerinţă al patriarhului – într'un timp sf. Munte devine chiar exemplu faţă de Constantinopol – în aceeaş măsură creşte influenţa împăraţilor, cari acordă unor mânăstiri diferite privilegii, ca b. o. acela de-a face comerţ cu corăbii, sau acela de a putea ţine vaci şi capre, cu toate că monahilor le era interzisă folosirea animalelor de sex femenin. Această nouă stare de lucruri a reclamat o nouă intervenţie din partea împăratului, ceeace a dus la darea celui de al doilea tipicon (1046), prin care se legalizează starea de fapt, cu toate că delegaţii celor 180 locaşuri, câte existau atunci, şi-au exprimat părerea de rău pentru abuzurile, la cari se dedaseră, dar fără să părăsească totuşi starea de comoditate, cu care-i deprinseseră împăraţii din Bizanţ.

Pe de altă parte însă această fază reprezintă şi o epocă de glorie a monahismului athonit, sf. Munte ajungând pe timpul imperiului latin înfiinţat de cruciaţi (1204–61) sub stăpânirea bisericească a latinilor catolici, cari întreprind dese incursiuni de jaf. Călugării protestând împotriva multelor abuzuri săvârşite de cruciaţi, papa intervine punând sf. Munte sub protecţia sa personală. Dar spiritul de opoziţie contra latinilor a prilejuit Athosului persecuţii şi asupriri chiar şi din partea răsăritenilor ortodoxi pe timpul încercărilor unioniste din sec. XIII–XV, în care interval Athosul a fost o fortăreaţă de dârză rezistenţă pe poziţiile tradiţionale ale Răsăritului, înscriind pagini de înalt curaj moral.

Tot în acest period se iveşte în viaţa sf. Munte încă un fenomen, de astădată de natură naţională. Incepând cu sec. XII se înfiinţează o serie de aşezăminte slave, în cari se introduce o mai aspră regulă de chinovie, în opoziţie cu spiritul liberal al Grecilor cu înclinări spre un trai mai individual. Acest fapt se produce paralel cu ascensiunea puterii politice a statului sârb, atingându-şi culmea sub despotul Ştefan Duşan în sec. XIV. Temându-se de-o preponderenţă a elementului slav, dată fiind prea mare autonomie a sf. Munte, întrucât protosul nu mai mergea la Constantinopol spre hirotonire, patriarhul supuse Athosul supravegherii şi jurisdicţiei episcopului grec al locului, anume celui de Ierissos, pentru a se apăra mai bine contra heghemoniei Sârbilor cari acaparaseră şi demnitatea de protos, ceeace a deşteptat teama că s'ar putea întâmpla să ajungă să domine prea multe mânăstiri. Această ameninţare a dispărut deodată cu stingerea casei Nemanja (1368), în locul ei ivindu-se alta, care periclita deopotrivă toate mânăstirile, indiferent

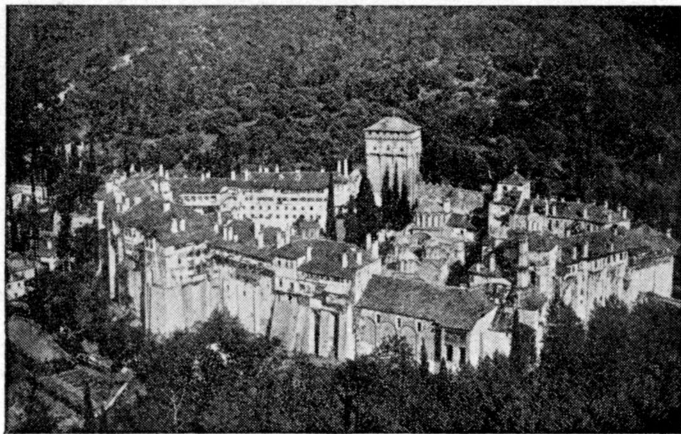
Sf. Munte Athos: Schitul Sarai

de naţionalitate. Această nouă primejdie venia din partea Turcilor mohamedani cari obligau pe aghioriţi la plata unui haraciu de 3–6–10 taleri, după posibilităţi.

A treia fază e caracterizată prin introducerea idioritmiei la 1390 în cele mai multe mănăstiri. Cuvântul idioritmic înseamnă sens propriu de viaţă. Ca o abatere dela prevederile vieţii de obşte inaugurate de sf. Pohomie şi Vasile s'a generalizat obiceiul, ca pe deo parte monahii să moştenească, să agonisiască şi să transmită averea personală câştigată în mănăstire, iar pe de alta să se adune numai la rugăciune şi mâncare comună, iar în chiliile lor fiecare monah să trăiască după propria sa regulă. Sub raportul acesta idioritmia se prezintă ca o călcare a două din cele trei voturi monahale: al sărăciei şi al ascultării de mai marele mânăstirii.

Analizând cauzele acestui nou ritm de viaţă, deşi combate unele păreri emise, autorul totuşi nu ia atitudine hotărită pentru vreuna, lăsându-ne să alegem între cele cari par mai verosimile: firea grecului, care „este ea însăş republicană, dispusă la libertate, la speculaţie, iar în ce priveşte organizarea vieţii sociale mai apropiată de puncul de vedere confederativ, democratic, şi între cea emisă de Gh. Meyer, după care idioritmia apare ca o reacţiune faţă de epoca de mari tensiuni spirituale şi de aspre înfrânări duhovniceşti inaugurate de işihaşti, cari profesau o totală desfacere de pământesc. In această epocă numai mânăstirea Dionisie păstrase rânduiala vieţii chinoviale.

Deodată cu acest nou fel de viaţă, în mânăstiri şi-au făcut apariţia luxul, certurile pentru averi, comerţul cu alimente, ba chiar şi cu beuturi alcoolice. Starea de decădere din această epocă e cunoscută din descrierea călugărului isihast Pahomie Rusanos (1600), care o atribue luxului, „fapt pentru care sunt cu toţii înglodaţi în datorii la

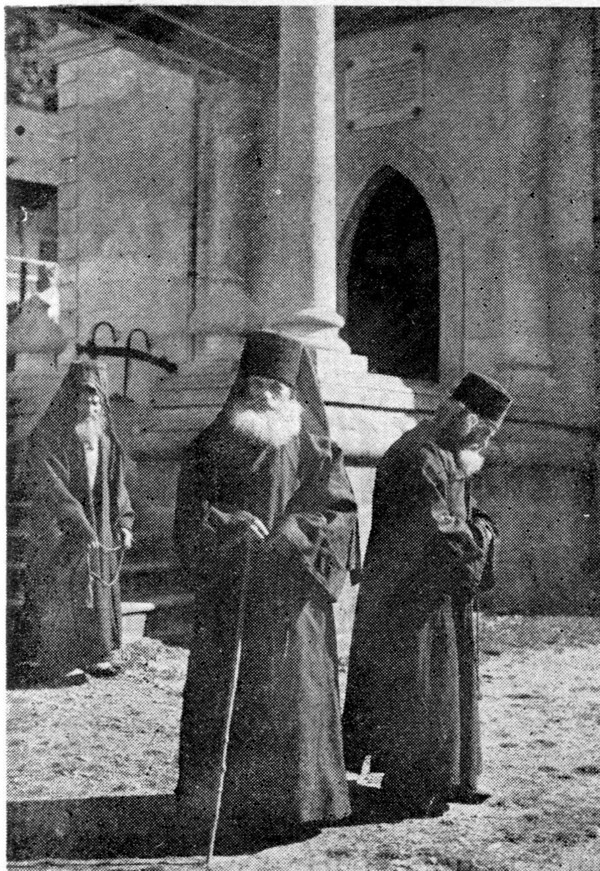
Sf. Munte Athos: Mănăstirea Chilandar

bancherii evrei din Salonic. Din cauza abuzului de libertate, se întrec toţi în mâncări, beuturi, haine luxoase, ţin tot soiul de vite, de cai nobili, nu mai ascultă de patriarh, iar ca protos pun pe cel mai slab. Spre a scăpa de aceste rele se cere înfrânarea patimilor şi munca albinei şi furnicii". Gradul de decădere luase aşa proporţii, încât multe mănăstiri s'au depopulat – într'un timp însuşi Lavra numără abia cinci monahi între zidurile sale – iar altele s'au închis din cauza sărăciei. In astfel de împrejurări s'au dovedit zadarnice protestele la patriarh, deoarece nime nu executa măsurile preconizate. Ca o reacţiune împotriva acestui spirit de desagregare duhovnicească şi de îndreptare spre cele lumeşti apar schiturile cu viaţă de asceză aspră, dar tot fără revenire la viaţa de obşte. La acest regim revin în parte mănăstirile mai sărace, iar pe de alta cele slave, cari se potrivesc mai bine cu tipul de conducere autoritar.

Organizaţia actuală a sf. Munte se bazează pe sighilionul din 1783, faţă de care regulamentele ulterioare sunt simple compilări, având o reprezentanţă democrată compusă dintr'o epitropie de patru membri aleşi dintre delegaţii celor douăzeci de mânăstiri. Această epitropie supraveghează întreaga gestiune financiară, îngrijindu-se de o mai echitabilă distribuire a daniilor provenite aproape numai dela voevozii români, ţinând seama de nevoile fiecărei mânăstiri, schit, chilii şi sihăstrii.

In fine cap. V. tratează despre problema patronajului asupra sf. Munte. Iată ce ne spune autorul în această privinţă: „Mai mult decât strălucitul Bizanţ – de altfel în agonie după sec. XII – mai mult decât Georgienii sau Ivirii cari apar doar ca ctitori sporadici, mai mult decât Bulgarii cari şi ei apar foarte rar în scurta lor viaţă istorică până la supunerea de către Turci, mai mult decât Sârbii cari au dominat Athosul sub toate raporturile în prima jumătate a sec. XIV şi în fine, mai mult chiar decât Ruşii cari donează bani cu începere din preajma anilor 1600 şi mai ales dela începuturile politicei de protecţie religioasă în Balcani, Românii susţin şi refac toate mănăstirile sf. Munte".

Relaţiile româneşti cu Athosul sunt de origine foarte veche, fiind stabilite îndată după înjghebarea politică a primului principat la 1350 de voevodul Nicolae Alexandru Basarab şi urmată de toţi urmaşii săi. Fără deosebire au fost ajutate toate cele 20 de mănăstiri sub formă de danii în bani, reparaţii şi clădiri, donaţii de icoane, haine şi odoare sfinte, cari păstrează întreagă pecetea geniului muncii româneşti şi tot aurul credinţei străbune. Iar dela 1550 intervine o nouă formă de danii,

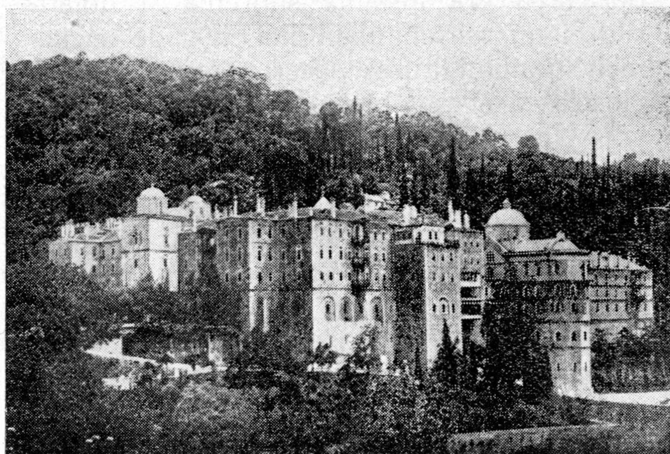

Călugări

a mănăstirilor inchinate, cari au fost scoase de sub autoritatea episcopului sau mitropolitului local. Aceste mănăstiri înzestrate cu toate cele necesare (moşii, case, prăvălii, robi, etc.) formau metocul sau filia locului sfânt, unde se făcea inchinarea şi unde urma să se trimită venitul rămas întrecător după scăderea cheltuelilor de întreţinere a metocului. Căci în limbajul donatorilor metoc însemna mai curând uzufruct decât proprietate. Cel puţin la început, căci mai târziu s'a inversat raportul, comiţându-se multe abuzuri, în deosebi sub fanarioţi, când se permite călugărilor greci dela Athos să poată locui şi poseda proprietăţi în principate. Grecii exploatând fără milă aceste metocuri în favorul exclusiv al Athosului, s'au produs mai multe mişcări de protest, până ce'n cele din urmă Cuza Vodă a secularizat averile mănăstirilor închinate, cari cuprindeau o cincime din suprafaţa ţării. Deodată cu secularizarea încetează şi patronajul românesc la 1863, dupăce timp de cinci secole şi-a revărsat fără precupeţire dărnicia asupra sfântului Munte. Cu toate aceste binefaceri însă călugării români nu şi-au putut avea mănăstirea lor proprie, fiind înprăştiaţi în mai multe chilii, supuse mănăstirilor greceşti, şi la două schituri: Prodromul (supus Lavrei) şi Lacu (supus sf. Pavel). Cauza acestei situaţii aşa de ciudate trebue căutată în şovinismul şi fanatismul Grecilor cari au căutat în chipul acesta să se răzbune pentru gestul lui Cuza Vodă.

Incheind cu acestea partea generală, mă simt obligat să mă explic de ce am insistat atâta asupra acestei părţi. Am intenţionat să redau în rezumat cât mai fidel ideile şi fazele principale din foarte instructiva expunere a d-lui prof. Bodogae, fiind condus şi de consideraţia, că mulţi nu vor avea posibilitatea să-i citească lucrarea. Ar urma acum să mă ocup de partea specială a lucrării, în care învăţatul profesor tratează pe larg fiecare din cele 20 mânăstiri existente, făcându-i istoricul şi înşirând daniile diferiţilor voevozi. O asemenea expunere înşă nu se poate face în rezumat din cauza abundenţei datelor. Dar ca cititorii să-şi facă totuşi o idee despre această dărnicie care încă nu e indeajuns de cunoscută, spicuesc din tabloul daniilor datele referitoare la mănăstirea Zografu, accentuând că aceasta ocupă abia un loc mijlociu pe scara ierarhizării daniilor: Alexandru cel Bun (?) sau Aldea (?) (1433) în fiecare an câte 3000 aspri; Ştefan cel Mare (1466) în fiecare an câte 100 galbeni ungureşti plus 500 aspri (dela 1471); Radu cel Mare (1500) câte 3000 aspri, Neagoe Basarab (1515) câte 3000 aspri; Vlad Vintilă (1531) câte 3000 aspri; Ruxanda Lăpuşneanu (1566) câte 100 galbeni şi 52.000 aspri; Ieremia Movilă dă anual 100 ducaţi.

Pe lângă daniile acestea in bani, aceeaş mănăstire s'a mai împărtăşit de ajutoare româneşti sub formă de clădiri, reparaţii şi picturi, dupăcum reiese dintr'un al doilea tablou, din care extrag următoarele date: 1466 katholicon reparaţie, bolniţă; 1475 turn pentru corăbii; 1502 katholicon renovare şi pictare; 1516-17 turn; 1546 katholicon pictura; 1716 chilii; 1764 vechiul catholicon; 1801 noul katholicon; 1810 turn cu ceas; 1860-96 noile clădiri.

Sf. Munte Athos: Mănăstirea Zografu

Din însemnările unui pribeag transnistrian

de T. P. VÂLCU

Era înainte de primul răsboiu mondial, într'o Duminecă. Abia veniserăm dela sfânta biserică și ne așezaserăm la masă – și deodată auzim pe ulița satului pe vătășel strigând: La obșteee? Era obișnuita chemare a oamenilor la adunarea obștei sătești, care se ținea în anumite Duminecí sau sărbători în Casa Obștei, adecă la primăria satului.

La aceste adunări ale obștei se alegea starostele, se luau hotărîri în legătură cu bunul mers al vieții satului, se aprobau sau se respingeau ieșirile din obște, sau intrarea membrilor noi – dintre gospodarii cu rost – cari așezându-se de mai mult timp în sat, au dat dovadă că merită și pot fi primiți în sfatul obștei.

Această obște avea dreptul de-a scoate din sânul ei, ba chiar și din sat, pe gospodarii necinstiți sau cărora le plăcea gâlceava. Hotărîrile de această natură se luau în fața reprezentantului volostei, care era primarul oficial al mai multor sate. Omul cu pricina trebuia să părăsească necondiționat satul, iar uneori lua drumul Siberiei, căci adunarea obștească era instanța supremă și hotărîrile ei nu se schimbau nici chiar de nacialnicii Statului rusesc, cari erau ținuți să cinstească acest obiceiu al pământului.

Uneori aceste hotărîri nu puteau fi luate cu unanimitate și atunci gospodarii se împărțeau în două: „Pe nou", adecă cei ce sunt pentru hotărîrea nouă, și „Pe vechiu", adecă cei ce doreau vechea stare. Aceasta se'ntâmpla mai ales la alegerea de staroste sau la reîmpărțirea pământurilor, care se făcea din timp în timp, ținându-se seama mai ales de copiii de parte bărbătească ai fiecărei familii cu drept de vot în obște.

In această Duminecă avea să se hotărască un lucru mare. A venit porunca dela nacialnicul Zemstvei județene, că cine vrea să meargă să se așeze în Turgai, în Siberia, va primi acolo 30 de desetine de pământ și casă – și că acolo-i slobod să vorbească fiecare în graiul lui, ba și'n școală copiii vor putea învăța în ce limbă vor vrea.

A trebuit deci să se aleagă „umblătorii", cari pe cheltuiala Statului rusesc să meargă acolo, ca să vadă locurile și să aleagă o nouă vatră a satului ce va să se întemeieze.

Tata s'a ridicat dela masă mai repede ca deobiceiu și era foarte posomorît. Știa Dumnealui ce știa. Ba și noi copiii presimțeam parcă ceva neplăcut.

Obștea s'a strâns. Nimeni nu îndrăsnea să spuie răspicat că e împotriva poruncii, mai ales că era de față și starșina, primarul satelor din jur și pristavul, polițaiul regiunii, un tip de tătar înalt, încins cu o sabie lată; nu cred că știa moldovenește și cu toate acestea privirea lui nu-i plăcea nimănui. Obștea era foarte agitată. Câțiva căutau să lămurească norodului că „aista nu-i lucru curat". Alții ziceau: „Dacă ei vreau să ne lașe graiul, apoi s'o facă aișea, deșe numa'n Turgai?"

Nu mai știu ce s'o mai fi întâmplat acolo, dar știu că satul s'a *mai* pustiit, iar în vatra lui, în casele rămase după cei plecați s'au mutat mulți veniți „de dincolo de Trișpole" – (ăsta era numele veneticilor și 'nsemna vorbă de batjocură).

Cei plecați erau pomeniți cu jele, ca morții. Cei rămași însă își continuau munca doinind, dar nu tânguindu-se. Suspinul lor,

era suspin de greutate, dar şi de mândrie şi de nădejde.

In ceasurile de odihnă doina ceda locul poveştilor. Aşa bunăoară, într'o seară cu lună, după ce ne-am săturat de lucru la treeratul grâului, care se făcea cu caii înhămaţi la o piatră crestată'n dungi şi care erau mânaţi în jurul unui par din mijlocul bătăturii, bunicu ne'ntreabă: „Apoi măi, dragii moşului, ştiţi voi ce se vede acolo'n lună? Parcă-s nişte copchii? Să vă spun eu că voi sunteţi amu mărişori".

Şi bătrânul Dănilă a Lupului ne-a povestit din fir în păr Legenda întemeierii Romei: cei doi copchii din lună nu erau altcineva decât Romulus şi Remus.

Şi ne-a mai povestit atunci bunicul, că mai târziu a venit aici la noi un împărat mare din neamul celor doi fraţi şi care a săpat cele două valuri traiene ca să ne ferească de pustiirile Căzacilor şi Tătarilor. Ei însă tot au venit şi au vărsat mult sânge rumânesc, dar mai târziu a venit un gospodar mare şi viteaz din Ţară, care a stăpânit ţânutul nostru şi l-a botezat după numele lui: Basarabia. Apoi, că partea de Răsărit şi Moazănoapte era scăpată de Tătari şi Căzaci de un alt craiu mândru şi viteaz, Bogdan, cere se duse să-i scape pe creştini până'n Volhânia şi Bug şi de aia i se zice Bogdania.

Aşa povestea bunicul nostru, iar noi îl ascultam; şi aşa povesteau şi alţi bătrâni şi-i ascultau ai lor. De unde le ştiau astea bătrânii? Cred că tot aşa le-au auzit şi ei dela cei mai bătrâni. Iar poveştile astea le plăceau şi lor şi nouă.

Aşa am aflat noi mai târziu povestile cetăţilor: Hotinului, Sorocei, Orheiului, Tighinei, dar mai ales ale Cetăţii Albe şi Chiliei. Ci şi alte multe sate îşi aveau legendele lor, cari toate erau legate de nume eroice ca al Codrenilor, Şoimenilor, Răzvanilor, Oaneştilor, Hânceştilor şi al altor mulţi căpitani de codru şi de vaduri de peste Nistru. Dar peste toţi aceştia se bucura de slavă un craiu, unul care era mai mult decât toţi căpitanii de oaste, Muşat, care zăgăzuia drumul căzăcimii şi al tătărimii.

Toate acestea se ştiau în satele moldoveneşti şi dincoace şi dincolo de Nistru, unde erau nenumerate sate moldoveneşti ca: Raşcov, oraşul lui Raşcu Vodă, Domniţa, satul Domniţei lui Ihurlic, întemeiat de boierul Găină; Bârzu, Vrabie, Nanu, Groşi, Trispoli, Dabăsari, Slobozia, Comânca, Socola, Rotari, Ursu, Păsat, Pârliţa, Broşteni, Moşnegi, Izvoraş, Şerpi, Valea-Hoţului, Doi-Bani, Brânză, Lunca şi altele. Locuitorii acestor sate aveau nume caracteristice transnistriene, ca: Brahă, Ismană, Doru, Lungu, Brânzaru, Comanu – nume ce se'ntâlnesc şi la ciobanii ardeleni; la fel Baciu, Ciobanu, Matei, Mălai, Chiriţă, Bărcaru, Căpăţână, Turcanu, Pierăle, Cloşcă, Plămădeală, Ciocârtan, Smochină, Boldişor, Ochianu, Pestolache şi altele.

Cântecele basarabene şi transnistriene se asemănau întreolaltă. Atât doar că Basarabenii blăstămau Prutul, iar Transnistrienii Nistrul:

Foaie verde fir sucit,
Firear rusu-afurisit,
Că de când el a venit
Peste noi şi ne-a robit,
Casa parcă nu e casă,
Masa parcă nu e masă,
Vremea parcă-i tot pe dos
Şi pământu-i mânios.

Sau alta:

Foaie verde trei măsline,
Ia'uzi maică, Prutul vine,
Rămânea-i-ar pietrele
Să le ardă soarele,
Să trec cu picioarele
Să-mi văd surioarele...

Apoi:

Arz'o focu străinătate,
Că suntem tare departe,
Peste Nistru, peste ape
Unde cartea nu răsbate.

Sau:

Dimineaţa când mă scol,
Ies afară 'ncetişor,
Mă uit în Ţară cu dor...

Nistrul era socotit întotdeauna ca un brâu care desparte Europa de lumea prădăciunii şi a fărădelegii.

Mândria asta de a fi strajă şi victimă a fărădelegilor se citea pe feţele tuturor Moldovenilor, atât dincoace de Nistru cât şi dincolo del el, iar mândria obârşiei sale nobile norodul şi-o spunea prin cuvântul „gospodar" sau „Rumân". Adesea auzeai chiar şi copiii răspunzând: „Apoi ia, treşe pe uliţă un gospodar şi doi muscali".

CRONICA ECONOMICĂ

PETROLUL ŞI DERIVATELE LUI

de P. L. MUREŞANU

Petrolul este un căutat şi foarte economic generator de energie, chemat să joace un rol important în asigurarea progresului omenirii; şi dacă a ajuns printre cele mai preţioase materii prime ale timpurilor noastre, se datoreşte prea întinselor sale posibilităţi de utilizare. Il vom găsi ca un apreciat combustibil – fie că este vorba de iluminat sau de încălzit – ca isvor de energie mecanică în motoarele de explozie sau combustie internă – alimentând motoare de avioane, tancuri, vapoare, submarine, tractoare agricole... Apoi numeroase ramuri ale industriei chimice, dela coloranţi şi cauciuc sintetic, la insecticide, creme de ghete, disolvanţii ai lacurilor sau spălătoria chimică – sunt sprijinite pe industria petrolului.

Frământata istorie a omenirii, dela primele grupări de oameni, este presărată de ciocniri de interese pentru felurite obiective economice – fie că au fost căi de comunicaţie, mine de aur, diamant, cărbune – pentru asigurarea traiului sau mai ales pentru satisfacerea ambiţiilor neţărmurite de îmbogăţire şi dominare. Vom putea constata de multe ori, că din aceste cauze, s'a ajuns la o degenerare, la o schimbare de destinaţie a unor produşi inofensivi ce urmăreau satisfacerea unui scop înalt, de mai bine al tuturor, la un instrument de dominare şi subjugare. Astfel la asfalt şi petrol găsim numeroase cazuri de utilizare a lor în medicină, cu scopuri vindecătoare, sau la construcţii de drumuri sau clădiri etc. şi abia după ce i se măreşte sfera de utilizare în industrie şi comerţ, ajunge un „periculos instrument de speculaţie economică."

Primele date sigure despre utilizarea petrolului în medicina ştienţifică le găsim relativ târziu, în schimb asfaltul, o substanţă înrudită cu petrolul, s'a folosit din antichitate.

Se poate constata din scrierile vechi că petrolul, dar în special asfaltul, au fost utilizate de Babiloneni şi Asirieni ca bază pentru alifii şi uneori şi ca medicament intern. Egiptenii il foloseau în recete de ungere la boli ale abdomenului, dar mai ales pentru înbalsamarea şi conservarea cadavrelor, a mumiilor. Acest procedeu de îmbalsamare este reluat în secolul al XVI-lea Intr'adevăr la 1547 Francoi Cloué, medicul lui François I, înbalsamează corpul neinsufleţit al regelui, după procedeul vechilor Egipteni.

Hipocrat aminteşte că se întrebuinţează amestecat cu vin pentru uzul intern.

Dioscoride în „Materia Medicală" ne invaţă că se utilizează contra tusei, la sciatică, dureri ale pieptului, contra muşcăturilor de şarpe etc. – pentruca Orfila să-l dea ca un bun combustibil, iar dacă se „distilează" să rezulte un ulei alb străveziu care se utilizează ca antispasmodic intern şi extern.

In secolul al XIX-lea, în timpul perfecţionării procedeelor de distilare, pătrund diferite produse petrolifere în medicină, considerate chiar în numeroase cazuri ca medicamente active. Benzina neutră a rămas un bun antiseptic şi disolvant, iar cea iodată – şi petrolul iodat – rezolutive cicatrizante şi antiseptice.

Petrolul lampant era utilizat ca depilator şi antiparazitar; nu este însă un antiseptic puternic, deşi s'a utilizat la gută, râie, bronşite cronice, în tuberculoza incipientă pentru diminuarea expectoraţiei şi potolirea dispepsiei şi chiar împotriva tusei convulsive.

Vaselina, separată din rezidiile distilării petrolului la 1875, de R. A. Chesbourgh, este foarte utilă în medicină şi cosmetică, ca bază a alifiilor. Iar parafina separată din petrol, de Göhler la 1846, este utilizată nu ca medicament activ, ci ca laxativ foarte bun.

Vom aminti că în medicina populară românească este oarecum normal să găsim utilizate petrolul sau diversele produse petrolifere.

Se foloseşte în toate regiunile româneşti în gargarisme, badijonări înpotriva amigdalitei, apoi se ia chiar în picături sau cu lingura, contra frigurilor, colicilor etc. şi se întrebuinţează la fricţiuni, la umflături, ulcere, răni deschise etc.

La fel, se utilizează, la diferite boli ale animalelor – bătut cu lapte la vite, când sunt constipate, la câini şi pisici, când au jigărae, la păsări, când sufere de păduchi.

In America timp îndelungat publicul, indus în eroare de vrăjitorii indieni, vedea în petrol un remediu medical, însă totodată şi o substanţă primejdioasă. Seneca-oil, care nu era altceva decât petrolul, indienii – pieile roşii – îl utilizează pentru vindecarea oricărei boale.

Constatăm deci că petrolul, confundat uneori cu asfaltul, a fost utilizat în medicina antică; pur însă nu este amintit ca medicament decât relativ târziu. Parafina, vaselina, petrolul lampant şi benzina sunt reluate ca medicamente în secolul al XIX-lea, în terapeutica internă – şi mai ales extern în chirurgie şi dermatologie – ca rezolutiv, desinfectant, cicatrizant şi cosmetic.

* * *

Cei vechi s'au mulţumit uneori să utilizeze petrolul aşa cum ieşea din pământ şi foarte rar să-l prelucreze, să-l fracţioneze şi să separe diverşii produşi. Americanii, în secolul al XIX-lea, au fost aceia cari au separat, distilat, diverşi produşi petroliferi, şi apoi au rafinat diversele fracţiuni separate.

O astfel de fracţiune din petrol – kerosina, lampantul nostru de azi – ajunge să înlocuiască la iluminat unsorile şi uleiurile rău mirositoare, de peşte sau alte animale, sau foarte scumpele uleiuri de plante. Populaţia, după iluminarea cu petrol a numeroase oraşe – Praga, Pittsburg, Wiena, Bucureşti – se obişnueşte foarte curând să cumpere şi să aprecieze Solar-oil, Colza-oil sau „gazul", cari dau lumină mai bună şi mai puternică decât uleiurile de plante sau animale.

Lampantul, alături de benzina grea, se utilizează azi la arderea în motoarele cari au nevoe de o putere mai mare şi nu de viteză, ca tractoarele agricole etc.

* * *

Petrolul ca adevărat generator de energie mecanică nu este luat în considerare decât la sfârşitul secolului trecut.

In secolul al XIX-lea isvorul principal de energie era cărbunele – şi vom reveni la el după o dominare de 70 ani a petrolului natural, după ce omenirea a ajuns să transforme cărbunele în petrol sau produse petrolifere. Dacă petrolul în 1890 abia se putea considera printre isvoarele de energie, în 1910 se ajunge să alcătuiască 7% din „energia lumii" iar în 1935 aproape 25%.

Petrolul are în faţa cărbunelui marele avantaj al volumului mic, al suprafeţii mici de ardere şi al marei valori calorice, al transportului şi încărcării uşoare. Azi transportul se face prin pipe-line, conducte şi pumpe, ce-l duc la sute de km. Incărcarea combustibilului cerea înainte timp şi personal foarte mare: un vas de războiu sau comercial de un tonaj ceva mai mare avea nevoe de 500 oameni lucrând 5 zile; azi acelaş vas se aprovizionează în 12 ore cu 12 oameni. Dealtfel vapoarele cari consumau petrol în 1910 erau abia 3% din tonajul lumii, în 1938 au ajuns la aproape 60%, în schimb cele ce consumau cărbune erau aproape 90% în 1910, dar ajung la 40% în 1938.

Toată această importantă utilizare a produselor petrolifere se datoreşte descoperirii motoarelor cu explozie şi combustie internă. Motoarele vor utiliza în alimentarea lor benzină, lampant, motorină şi păcură.

VITRINA CĂRŢII

CRONICA LITERARĂ

Ioniţă G. Andron: PRIVELIŞTI DINTR'UN COLŢ DE ŢARĂ. Nagyvárad 1942. Preţul: 0·80 P.

Iată un caiet şi frumos şi folositor. Frumos fiindcă-i cu chipuri – şi folositor fiindcă ne dă prilejul să cunoaştem unul dintre cele mai pitoreşti colţuri ale Ardealului de sus, Ţara Avaşului.

Cele opt pagini introductive ne înfăţişează sumar aşezarea geografică a ţinutului şi trăsăturile osebitoare ale simpaticilor şi atât de originalilor oşeni. Autorul ne arată mai ales profunda evlavie a Românilor din acest colţ de ţară, evlavie întrupată atât de plastic în interesatele lor datini religioase din preajma sfintelor Paşti.

Ilustraţiile caietului încântă ochiul celuice le priveşte. Dar ele alcătuesc şi un foarte preţios document etnografic.

Mai e nevoe să amintim că dl I. G. Andron a făcut o faptă bună?

D. P.

Pr. I. Georgescu: CARTEA TINERILOR. Nagyvárad 1942. Pag. 56. Prețul: 0'30 P.

Celor cincizeci și șase de pagini – format mic – învăluite într'o copertă simpatică (idilă sub o troiță) li s'ar fi potrivit poate mai bine titlul: *Cărticica însurăteilor.* Fiindcă în partea covârșitoare a broșurii Părintelui canonic I. Georgescu dela Nagyvárad – e vorba de căsătorie. Autorul – un vechiu publicist – lămurește, în formă catehetică, însemnătatea sfintei taine a nunții, zugrăvește fizionomia sufletească a unui soț bun și a unei soții ideale, arătând și piedicile cari pot opri o căsătorie, precum și urmările rele – pământești și cerești – ale trăirii în nelegiuiri. Pe teme ca cele de mai sus, Părintele canonic I. Georgescu brodează o mulțime de adevăruri și sfaturi osebit de folositoare tinerilor însureței și oricărui creștin vârstnic. Broșura se încheie cu o apologie a vieții călugărești.

Cărticica e colorată cu farbă catolică. Asta însă n'ar fi prea de mirare. De mirare este însă că Părintele canonic are o părere oarecum singulară despre ortodoxie. Sfinția Sa crede anume, sau lasă să se creadă, că ortodoxia e un fel de lege semi-păgână. Altfel nu s'ar întreba semnificativ: „Ce fel de creștini sunt aceia... cari nu cinstesc pe... papii dela Roma?"

Autorului i-a scăpat și câteva inexactități. Cităm trei din ele: „...toți creștinii necatolici nu vor să știe de sfânta taină a căsătoriei" (pag. 35); „din clipa chemării lor la apostolat... apostolii n'au mai trăit în legături familiare" (pag. 46); „Samoilă Micu-Klein ne-a dat tălmăcirea cea mai răspândită a Bibliei românești" (pag. 50).

Am mai putea lungi vorba, dar n'o facem. Urmăm mai bine sfatul ce se desprinde din cuvântul sfântului apostol Pavel: „Toate sunt slobode, dar nu toate de folos". D. P.

Prof. Iuliu Prodan: DUȘMANII POMILOR RODITORI ȘI COMBATEREA LOR. Kolozsvár 1942. Pag. 96. Prețul: 1'50 P.

Pomii nu se sădesc numai ca înflorind să'mpodobească primăvara, sau, rodind, să fie spre bucuria copiilor. Ei se cultivă și pentru motivul că rodul lor poate îmbia gospodarului cuminte un bogat izvor de câștig.

Dar ca pomii să îmbie un izvor de câștig, ei trebue să fie îngrijiți și mai ales apărați de oastea nenumăraților dușmani cari strică pomii sau roadele lor. In slujba acestei nobile și folositoare cauze s'a pus distinsul profesor care este d. Iuliu Prodan, scriind cartea cu titlul din fruntea acestei mențiuni.

Lucrarea tipărită cu înțelegătorul sprijin al dlui prof. Dr. Iuliu Hațieganu își așteaptă cititorii. Pomii acestora, îngrijiți după povețele dlui prof. I. Prodan, vor înflori mai frumos și vor rodi mai îmbelșugat. Și astfel, împreună cu gospodarii se va bucura și autorul cărții, că n'a ostenit în zadar.

D. P.

Victor Ilieșiu: OGORUL GÂNDULUI. Poeme. Nagyvárad, Tip. „Grafika" 1942.

Caietul d-lui V. Ilieșiu este al treilea volum de versuri românești apărute în Ardealul de Miază Noapte, din toamna anului 1940 încoace.

In versuri de factură îngrijită și în imagini cărora nu le lipsește prospețimea, poetul ne poartă prin lumea gândurilor și a visurilor sale. Poposește cu noi în prospețimea dimineții, să asculte sunetul tălăngilor și hăuitul drumeților și să se minuneze de florile înrourate. Primăverii îi cântă frumsețea. Il impresionează mugurii și viorelele, cireșii ce se scaldă în lumină și laleaua mângâiată de doina dimineții. Işi odihnește gândul pe lanuri de flori și soarbe parfumul fânului cosit. Se desfătează în adierea vântului printre frunzele de plopi și printre crucile de snopi și se extaziază de taina nopților cu spuză de stele.

In drumul pribegiei sale se oprește în preajmă de burg, unde-și făurește visuri ce nu peste mult vor fi spulberate. Dar nu-și pierde nădejdea, căci

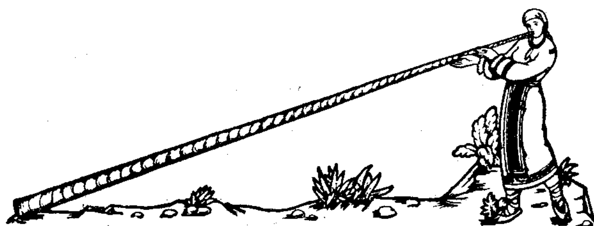
„... s'a sculat,
Și inima-i suspină,
Și înțelege 'n taină chemarea spre lumină."
(Parabola Feciorului rătăcit.)

Pentru moment îl paște grija: corabia avântului va ajunge oare la limanul atât de îndepărtat? Setea de cer și de veșnicie îl face să despice vremea și să-și regăsească mângâierea.

Din pribegia sa pe ogorul gândului autorul se întoarce înțeleptit și cu îndemnuri bune pentru sine și pentru alții:

„Ușă primitoare să deschizi la tindă,
Pânză de lumină gazda să întindă,
Gândul bun ca pita să-l îmbii la masă,
Și cu vrednicie să cinstești în casă." (Indemn).

V. OPREA

ACTUALITĂȚI

P. S. S. Episcopul Nicolae predicând în catedrala din Nagyvárad

CÂNTAREA OBȘTEASCĂ IN LĂCAȘUL DOMNULUI. A doua zi de Paști am avut bucuria să slujesc sfânta Liturghie în catedrala ortodoxă română din Nagyvárad. Credincioșii au umplut marea biserică numită „cu lună“. De bună seamă în primul rând fiindcă era praznicul Invierii Domnului, dar și fiindcă jertfa cea fără de sânge se aducea de astădată cu rugăciuni și mâni arhierești.

Răspunsurile liturgice le-a dat obștea credincioasă, plină de evlavie și de însuflețire.

Orice slujbă preoțească e sfântă și ziditoare de suflet. Dar nu-mi pot închipui ceva mai înălțător decât o slujbă dumnezeească la care toată obștea cântă, într'un glas, ca răpită de cel mai sfânt entuziasm religios. Și obștea credincioșilor noștri din Nagyvárad așa cântă la fiecare sfântă Liturghie.

Nu e dirigată de nimeni, decât doar de Duhul sfânt. Și glasurile înfrățite își înalță ruga către ceruri cu o precizie și o 'nsuflețire cu adevărat impresionantă.

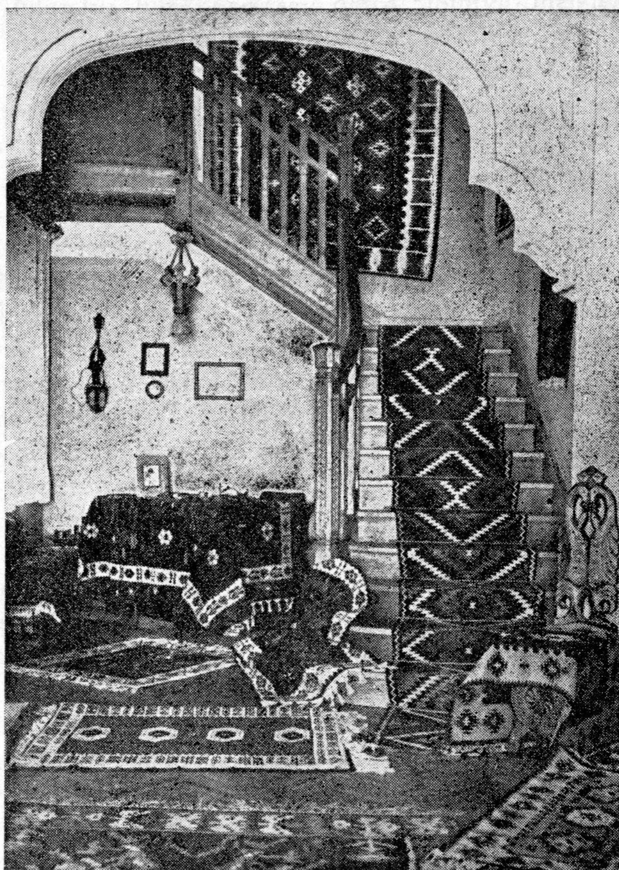
La sate, aproape pretutindeni se cântă așa. La orașe însă cazul dela Nagyvárad este aproape unic. Și el se datorește hărniciei devotate a preotului catehet Gh. Lupsa, care a învățat pe copii să laude pe Dumnezeu cântând sfintele răspunsuri dela Liturghie. Frumoasa datină a devenit în curând pasiune și ea a trecut dela copii la credincioșii vârstnici – ajungându-se astfel la înălțătoarea cântare de obște, care mi-a sporit bucuria Paștilor din acest an și care m'a îndemnat să scriu aceste rânduri.

D. P.

VALOAREA CASEI PREOȚEȘTI. Intr'un număr al revistei Berliner Illustrierte Zeitung, publicase Iürgen Eggebrecht un articol asupra rostului însemnat al casei preoțești în viața poporului german. Din atmosfera ei binecuvântată au răsărit în cursul timpului numeroase talente capabile a contribui, în cea mai largă măsură, la progresul literaturii, științii și artelor frumoase.

Din timpul reformațiunii până în pragul zilelor noastre abia se va fi ivit în Germania vreun bărbat mai seamă, care să nu aibă printre înaintașii săi măcar un preot. Făcând cercetări statistice

Interior românesc

asupra descendenței savanților germani, Fr. Schulte a putut constata că dintre 1600 de inși 861, deci mai bine de jumătate, au răsărit din familiile preoților protestanți. De aici și-au tras obârșia aproximativ 30 la sută din totalitatea medicilor, 40 la sută dintr'a juriștilor, 59 la sută dintr'a filologilor, 44 la sută dintr'a naturaliștilor, 52 la sută din celelalte categorii de intelectuali germani.

Aceste contribuțiuni importante se explică prin moralitatea severă, prin simțul de ordine și cumpătare în toate împrejurările vieții, prin simplitatea traiului și prin seriositatea de care au dat familiile preoțești nenumărate dovezi, oferind exemple vrednice de imitat în multe privințe.

Din astfel de case preoțești s'au putut ridica istorici de faima neîntrecută a lui Ranke, Mommsen, Burckhardt, Lamprecht, arheologi ca Schliemann, zoologi ca Brehm pedagogi ca Franke, Froebel, filosofi ca Wilhelm Wundt, Kuno Fischer, Dilthey, medici ca Langebeck, Billroth, actori ca Devrient, Werner Krauss, pictori ca Eduard Gebhardt, von Gogh, poeți ca Björnson, Hermann Bang, Selma Lagerlöf ș. a.

Educația serioasă și îngrijită, de care au avut parte în anii copilăriei și în vârsta adolescenții acești oameni reprezentativi ai neamului lor, a putut înrîuri în chip binefăcător direcțiunea în care urma să se desfășoare importanta lor activitate din epoca maturității.

Citind asemenea date statistice și reflexiunile sugerate de ele, îți vin involuntar în gând neprețuitele sacrificii închinate de către preoții români din trecut și din timpul de față pentru o educație cât mai îngrijită a numeroaselor odrasle, cu cari le este împodobit căminul familiar.

Dacă și-ar lua cineva osteneala să pregătească și la noi o statistică despre toți oamenii de seamă răsăriți din case preoțești, ar rămânea lumea uimită de contribuția atât de valoroasă a acestor case smerite, la progresul vieții de obște a neamului românesc.

I. L.

TREIZECI DE ANI DELA CATASTROFA „TITANICULUI". Comunicatele de răsboiu anunță zilnic cufundarea numeroaselor vapoare, cu sau fără echipajul lor. Bogății imense dispar în adâncul apelor și mii de vieți omenești se sting în luptă cu atotputernicele valuri. Cum asemenea evenimente sunt cotidiane, ele nici nu mai sunt în stare să miște pea mult sensibilitatea tocită a omului de azi care citește gazete sau ascultă radio.

Cu atât mai explicabil este faptul, că a treizecea aniversară a catastrofei „Titanicului" a trecut aproape neobservată de presa cotidiană. Și totuși, pentru vremea sa naufragiul uriașului vapor a stârnit o sensație dintre cele mai rare. Și nu fără cuvânt de dreptate; căci „Titanicul" era el însuși incomparabila sensație a vremii sale și mândria Companiei *White Star Line.*

Uriașul transoceanic de 45.000 tone avea înfățișarea și instalațiile unui adevărat oraș plutitor. Nu-i lipsea nimic din cele de trebuință pentru cele mai exagerate pretenții ale călătorilor săi, dintre cari câțiva erau miliardari. Biserică, sală de teatru, sală de concerte, piscine, terene de sport, terene de patinaj, prăvălii, bursă, gazetă zilnică și alte multe lucruri menite să mulțumească dorințele și trebuințele mușteriiilor pretențioși.

Când în 10 April 1912 „Titanicul" a plecat din portul englez Southampton, n'a avut decât un singur ideal: ca traversând Atlanticul în timp record, să câștige „panglica albastră", care nu însemna numai o biruință „morală", ci și o *afacere.*

Scăpat din portul de plecare, vasul uriaș spinteca valurile cu o viteză medie de 50 km. pe oră, ziua și noaptea, spre America. Intre cele două imensități – cerul și apa – „Titanicul" își urma drumul fără urme, iar călătorii lui își petreceau fără grijî. Așa a mers până în ziua de 14 April, ora 10 seara, când uriașul vas, în apropierea Noii Fundlande, s'a lovit de un munte de ghiață.

Fiind după cină, o parte din pasageri se culcase, alta admira tainica frumusețe a nopții, iar alta, mai petrecăreață, dansa. Pasagerii au fost cuprinși de spaimă; căpitanul Shmith însă i-a calmat, că vaporul s'a lovit doar de – un... peşte uriaș. Peste câteva clipe însă lumea a aflat că apa începuse să pătrundă în vapor prin spărturi, iar aparatele Marconi au început să dea disperatele semne S. O. S.

Panica a luat în curând proporții indescriptibile. La ordinele căpitanului au fost coborite cu bărcile de salvare mai întâi femeile și copiii. Multe femei au preferat să moară cu soții lor decât să se despartă de ei. Peste imensul pustiu de ape se'nvălmășeau țipetele înfiorătoare și detunăturile de revolver; muzica de pe vapor cânta fără'ncetare: „Mai aproape, mai aproape de Tine, Doamne..." iar vasul se scufunda tot mai mult, la ora 2 și 20 de minute după miezul nopții dispărând cu totul în adâncul apelor.

Numai la ora patru dimineața a sosit la locul dezastrului vaporul „Carpathia", izbutind să salveze 703 de naufragiați, ceilalți 1503 fiind înghițiți de valurile nemilostive.

D. P.

—o-o—

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR

Conducător responsabil:
Gheorghe V. Bidu

VIAȚA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVÂNTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ȘI REDACTOR RESPONSABIL: Prot. I. GORON

ABONAMENTUL PE UN AN 10 PENGEI – UN NUMĂR 1 P.
PENTRU ROMÂNIA 450 LEI. – UN NUMĂR 40 LEI

REDACȚIA: KOLOZSVÁR, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAȚA HITLER A. 18.
ADMINISTRAȚIA: KOLOZSVÁR, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAȚA HITLER A. 2.

———o-o———

ÎN ACEST NUMĂR:

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugați să-și trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeț, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesități tehnice, nu de alte considerații. – Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.